

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ МАТЕМАТИКИ, ЕКОНОМІКИ ТА МЕХАНІКИ

Кафедра загальної та соціальної психології

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
З ПІДГОТОВКИ, ОФОРМЛЕННЯ, ЗАХИСТУ КУРСОВИХ ТА
КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ

(ОКР: бакалавр, спеціаліст, магістр)

Психологія. Методичні рекомендації з підготовки, оформлення, захисту курсових та кваліфікаційних робіт (ОКР: бакалавр, спеціаліст, магістр)

Укладачі: к.психол.н., доцент Л.Н. Акімова

д.соц.н., професор В.І. Подшивалкіна

Рецензенти:

М.Ф. Будіянський - кандидат психологічних наук, професор

А.А. Бефані - кандидат психологічних наук, доцент

Друкується за рішенням кафедри загальної та соціальної психології
Протокол №2 від 4 жовтня 2010 р.

ЗМІСТ

1. МІСЦЕ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ ПРИ ЗДОБУТТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

1.1. Вибір теми

2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ З ПСИХОЛОГІЇ

2.1. Загальна структура кваліфікаційних робіт з психології

2.2. Вимоги до підготовки та захисту курсової роботи

2.3. Вимоги до підготовки та захисту випускної кваліфікаційної роботи

2.4. Вимоги до підготовки та захисту дипломної роботи

2.5. Вимоги до підготовки та захисту магістерської дисертації

3. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ З ПСИХОЛОГІЇ

3.1. Загальні технічні вимоги

3.2. Правила написання буквених абревіатур

3.3. Правила написання формул, символів

3.4. Правила оформлення таблиць, малюнків, графіків

3.5. Правила оформлення ілюстрацій

3.6. Правила оформлення бібліографічного списку

3.7. Правила оформлення посилань на літературні джерела

3.8. Правила оформлення додатків

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Додаток 1. Приклад заяви про вибір теми та затвердження наукового керівника

Додаток 2. Приклади оформлення титульного листа кваліфікаційної роботи

Додаток 3. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку джерел, який наводять у кваліфікаційній роботі

Додаток 4. Допоможні завдання для авторів кваліфікаційних робіт з психології

1. МІСЦЕ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ ПРИ ЗДОБУТТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Підготовка кваліфікованих працівників, бакалаврів, спеціалістів та магістрів здійснюється за освітньо-кваліфікаційними рівнями (ступеневою освітою) згідно з відповідними освітньо-професійними програмами. Вимоги до підготовки фахівців з вищою освітою визначаються нормативними документами: Законом України „Про освіту” (ст. 30), положенням „Про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)”, яке затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65; лист Міністерства освіти і науки України N 1/9-168 від 25.04.2001 “Про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)”, Закону України “Про вищу освіту” (№ 2984-III від 17 січня 2002 року, ст. 8).

Освітньо-кваліфікаційний рівень вищої освіти — характеристика вищої освіти за ознаками ступеня сформованості знань, умінь та навичок особи, що забезпечують її здатність виконувати завдання та обов'язки (роботи) певного рівня професійної діяльності.

Бакалавр — це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі повної загальної середньої освіти здобув поглиблену загальнокультурну підготовку, фундаментальні та професійно-орієнтовані уміння та знання щодо узагальненого об'єкта праці — і здатний вирішувати типові професійні завдання, передбачені для відповідних посад, у певній галузі народного господарства.

Спеціаліст — це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра здобув спеціальні уміння та знання, має певний досвід їх застосування для вирішення складних професійних завдань, передбачених для відповідних посад, у певній галузі народного господарства.

Магістр — це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі кваліфікації бакалавра або спеціаліста здобув поглиблені спеціальні уміння та знання інноваційного характеру, має певний досвід їх застосування та продукування нових знань для вирішення проблемних професійних завдань у

певній галузі народного господарства. Магістр повинен мати широку ерудицію, фундаментальну наукову базу, володіти методологією наукової творчості, сучасними інформаційними технологіями, методами отримання, обробки, зберігання і використання наукової інформації, бути спроможним до плodотворної науково-дослідницької і науково-педагогічної діяльності.

Особа, яка здобула освітньо-кваліфікаційний рівень „магістр” повинна володіти поглибленими знаннями з обраної спеціальності, вміннями інноваційного характеру, навичками науково-дослідної (творчої), або науково-педагогічної, або управлінської діяльності, набути певний досвід використання одержаних знань і вміти продукувати (створювати) елементи нових знань для вирішення завдань у відповідній сфері професійної діяльності.

Здобуття відповідної кваліфікації фахівця підтверджується державною атестацією, яка здійснюється державною екзаменаційною комісією (ДЕК) на підставі результатів державних іспитів та (або) захисту кваліфікаційної роботи після виконання відповідної освітньо-професійної програми підготовки бакалавра, спеціаліста та магістра.

Отже кваліфікаційні роботи є обов'язковими для викання для осіб, що здобувають вищу освіту за обраним фахом. Кваліфікаційна робота є формою підсумкової атестації студента за освітньо-кваліфікаційним рівнем. Її захистом перед державною комісією завершується курс навчання в бакалавраті, за програмою підготовки спеціаліста, в магістратурі.

Підготовка та виконання кваліфікаційних робіт, що передбачені учбовими планами і програмами для здобуття вищої освіти за напрямом психологія здійснюється на підставі діючих в Україні законодавчих норм, зокрема ДСТУ 3008-95 «Документація. Звіти у сфері науки і техніки», вимог ВАКу до оформлення та виконання кандидатських дисертацій, положень ОНУ ім. І.І. Мечникова по виконанню кваліфікаційних, дипломних та магістерських атестаційних робіт, досвіду роботи професорсько-викладацького складу кафедри загальної та соціальної психології.

Студентами виконуються наступні рівні кваліфікаційних робіт.

Курсова робота – це самостійна письмова робота реферативно-дослідницького характеру, яка вважається першим кроком студента у самостійному науковому дослідженні. Курсова робота виконується згідно з навчальним планом на одну з тем, запропонованих кафедрою.

Бакалаврська робота – це самостійне наукове дослідження емпіричного або теоретико-прикладного характеру і є письмовим кваліфікаційним документом, на підставі якого визначається рівень кваліфікації та здатність до професійної діяльності.

Дипломна робота – це самостійне наукове дослідження емпіричного або теоретико-прикладного характеру, яка демонструє набуті вміння та навички студента в одній з областей практичної чи теоретичної психології і є письмовим кваліфікаційним документом, на підставі якого визначається рівень кваліфікації та здатність до професійної діяльності.

Магістерська робота – це завершена наукова робота теоретико-емпіричного чи теоретико-прикладного характеру, спрямована на самостійне вирішення певних науково-дослідницьких завдань. Є письмовим кваліфікаційним документом, на підставі якого визначається рівень кваліфікації та здатність до професійної діяльності.

1.1. Вибір теми

Кваліфікаційна робота є науковою працею. Тема вибирається студентом самостійно, виходячи із специфіки своєї діяльності і науково практичних інтересів.

Тематика кваліфікаційних робіт, наукові керівники, рецензенти затверджуються випускаючою кафедрою, розглядаються і затверджуються на Вченій раді факультету (інституту).

Керівниками дипломних робіт і рецензентами призначаються професори, доценти, доктори і кандидати наук, старші викладачі університету, висококваліфіковані фахівці.

Студентові надається право самостійного вибору теми з тематики, яка пропонується випускаючою кафедрою. Він може запропонувати і свою тему з обґрунтуванням доцільності її розробки.

Студент подає на кафедру заяву про виконання ним дипломної роботи з вказівкою теми і наукового керівника (додаток 1). Тема дипломної роботи має бути визначена, обговорена і закріплена за студентом, затверджена кафедрою. Науковий керівник дає студентові завдання про підготовку роботи.

Студентам надається право вносити корективи, уточнення, зміни у формулювання обраної теми відповідно до їх наукових і практичних інтересів, життєвого досвіду та інше. Внесення уточнень і змін до формулювання теми мають бути узгоджені з науковим керівником і затверджені не пізніше терміну, встановленого випускаючою кафедрою.

Якщо студент направлений на навчання певним підприємством або організацією, то необхідно, щоб тема його дипломної роботи була заздалегідь узгоджена з ними. Після цього вона обов'язково затверджується кафедрою і Вченою радою факультету (інституту).

2. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ З ПСИХОЛОГІЇ

2.1. ЗАГАЛЬНА СТРУКТУРА КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ З ПСИХОЛОГІЇ

Кваліфікаційні роботи повинні мати стандартну структуру, тобто складатися з декількох взаємозв'язаних частин тексту:

1. Титульний аркуш.
2. Зміст.
3. Вступ.
4. Теоретичний розділ (чи декілька), що має свою змістовну назву.
5. Емпіричний розділ, що також має свою змістовну назву.
6. Висновок.
7. Додатки (обов'язкові для емпіричних робіт).
8. Список використаних джерел (вимоги до оформлення списку літератури приведені в розділі 3.6).

Розглянемо детальніше деякі з розділів.

Вступ

Основна функція розділу "Вступ" — дати загальне уявлення про виконане дослідження і допомогти зрозуміти читачеві його задум. Воно повинне відбивати основні характеристики роботи, такі як:

- проблема дослідження;
- актуальність дослідження;
- мета і завдання дослідження
- об'єкт і предмет дослідження;
- використовувані методи, етапи, базу проведення дослідження;
- практична значущість дослідження;
- структура тексту.

Детальний опис і обґрунтування кожної з перерахованих характеристик надається в описі програми дослідження, текст "Вступу" представляє собою

стислий виклад суті теоретичного задуму роботи і його втілення, зроблений так, щоб коротко відбивати зміст усієї роботи. Об'єм вступу зазвичай складає 2-4 сторінки.

У пункті "Структура тексту" описується текст роботи: кількість основних розділів тексту; його загальний обсяг (у сторінках); кількість таблиць, схем, малюнків і ін.; кількість джерел використаної літератури (окремо українською і російською мовою і на іноземних мовах); число додатків.

Теоретична частина

Теоретична частина є самостійним теоретичним дослідженням студента з обраної проблематиці. Вона є повним оглядом літературних джерел в тій предметній галузі психологічної науки і суміжних областей інших наук, пов'язаних з тематикою дослідження. Вона повинна мати змістовну, проблемну назву (див. Приклад 2.1) і мати внутрішню структуру підрозділів, взаємозв'язаних між собою логічними переходами. Теоретична частина може складатися з одного або декількох пунктів, а пункти, у свою чергу, можуть складатися з підпунктів, кожен з яких повинен мати змістовну назву. Кількість пунктів і підпунктів в теоретичному розділі визначається кількістю аспектів проблеми, що розглядається, важливих для дослідження. Проте також слід запобігати і занадто дрібного дроблення тексту на фрагменти. Мінімальний розділ, що має власну назву і винесений в «Зміст», має бути за обсягом не менше 5-7 сторінок. При цьому не повинне складатися враження, що частини теоретичного огляду не пов'язані один з одним. Необхідно звертати особливу увагу на структуру роботи, змістовний зв'язок частин і логічні переходи між ними. Кожний пункт повинен закінчуватися коротким резюме, що підводить підсумки огляду з точки зору його значення для досягнення мети роботи.

Приклад 2.1. Правильний і неправильний варіанти назви теоретичних розділів і пунктів

Неправильно	Правильно
1. Огляд теоретичних підходів до проблеми особистісної ідентичності 1.1. Психоаналітична парадігма 1.2. Дослідження ідентичності у межах когнітивно-орієнтованої психології 1.3. ... 1.4. Висновки	1. Роль особистісної ідентичності у формуванні неприязного відношення до "інших". 1.1. Поняття особистісної ідентичності: чинники формування, структура і функції 1.2. Особливості розвитку ідентичності. Кризи та нелінійність розвитку 1.3. ... 1.4. Висновки

Літературний огляд не повинен зводитися до реферативного перерахування точок зору на проблему, що обговорюється. Він має бути теоретичним аналізом проблеми. Огляд не може бути вторинним, тобто побудованим виключно на відтворенні інших оглядів досліджень в аналізованій області, зроблених раніше іншими дослідниками. Зазвичай в цій частині роботи короткий виклад теоретичних поглядів і емпіричних результатів інших дослідників супроводжується змістовним аналізом напрямів, тенденцій, проблем, що виділяються автором роботи в освітлюваній області досліджень. Показуються "білі плями", протиріччя в позиціях і отриманих результатах, розкриваються методичні проблеми досліджень, що проводяться. Формулюється теоретична і методологічна позиція автора.

Огляд не повинен носити реферативний характер. Він повинен містити критичну оцінку приведених робіт.

Зібрані в теоретичній частині літературні матеріали можуть бути скомпоновані за різними принципами¹:

1. *Хронологічний принцип*. Опис етапів дослідження проблеми вітчизняними та зарубіжними авторами. Розкриття "історії питання", дослідження історичної спадкоємності в роботах різних авторів, присвячених вивченню одній або схожих проблем.
2. *Тематичний принцип*. У водній частині тексту розділу позначаються основні питання, аспекти даної проблеми, а потім послідовно і більш детально аналізуються роботи, в яких вивчалися ці аспекти.
3. *Логічний принцип*. Тоді структура тексту може бути приблизно такою:
 - Феноменологічний опис, тобто опис проявів. Область проявів, їх частота, часові, інтенсивності та інші характеристики.
 - Місце явища, що вивчається, серед інших явищ в даній предметній області, тобто його взаємозв'язки і взаємовпливи, а також чинники, що його обумовлюють.
 - Розгляд явища з опорою на обраний автором методологічний (системний, цілісний, середовий і так далі) підхід. Структура явища, що виділяється.
 - Суть, природа явища. Наявні в літературі визначення цього явища. Характеристика міри різноманітності в його розумінні.
 - Закономірності, яким підкоряється явище.
 - Прикладне, практичне використання явища (властивості або функції).

Особлива увага повинна приділятися вибудовуванню теоретичного аналізу навколо одного з аспектів феномену, що вивчається, відносно якого проводитиметься емпіричне дослідження. У зв'язку з цим логіку аналізу в теоретичній частині можна представити як воронку, що звужується, поступово переходить в конкретну гіпотезу і обґрунтування вимірюваних в дослідженні

¹ Куликов Л.В. Психологические исследования: Методические рекомендации по проведению СПб.: Речь, 2001.

змінних, тобто що переходить в емпіричну частину. При цьому процес "звуження" цієї воронки не повинен виглядати випадковим, наприклад: "є багато граней цього феномену, але ми зупинимося на цьому". Звуження предмета розгляду в ту або іншу сторону або пошук взаємозв'язку між двома феноменами має бути обгрунтоване як з точки зору актуальності, так і з точки зору проблематичності, суперечності даних про феномен саме у вибраному аспекті.

Теоретична частина роботи повинна завершуватися висновками, зробленими на основі усього літературного огляду і логічним переходом до емпіричної частини дослідження.

У тексті роботи слід уникати великої кількості ввідних слів і речень, які не несуть в собі смислового навантаження. Не слід "спекулювати словами" як відомо", "загальновідомо, що", "абсолютно очевидно, що", коли ми хочемо провести якусь суперечливу думку". Також необхідно стежити за тим, щоб одні і ті ж слова і вирази (ввідні слова, дієслова, іменники) не повторювалися на обмеженому текстовому просторі. Підсумковий текст має бути відредагований, мати концептуальну суворість, логічну зв'язність підходів, пояснень і висновків, ясністю і стислістю викладу. Для збереження суворості викладу рекомендується уникати багатозначності і двозначності висловлювань, використання невиправдано довгих фраз, метафоричних висловлювань, повторів, публіцистичного і науково-популярного стилю, буденної лексики.

Основними критеріями оцінки теоретичного розділу є:

1. *Глибина огляду літератури*, яка визначається тим, наскільки в роботі охоплено найбільш значуще і істотне, опубліковане з цієї проблеми.
2. *Повнота огляду літератури*, яка оцінюється за змістом і структурі приведенного списку джерел (у ньому мають бути представлені не лише підручники, але і першоджерела - наукові монографії і журнальні публікації останніх років).

3. *Наявність аналізу існуючих точок зору на проблему, що обговорюється і чітке позначення власної авторської позиції.*
4. *Наявність чіткої постановки проблеми дослідження, яка є логічно і теоретично обгрунтованою.*
5. *Систематичність і логіка викладу.*
6. *Грамотність і відповідність тексту нормам української літературної, ділової і професійної мови.*
7. *Науковість стилю викладу думок (у науковому тексті на відміну від художньо-літературного зазвичай переважають стійкі структури і обороти, використовується багато мовних штампів, що дозволяє читачеві не відволікатися на "краси стилю", а зосередитися на значущій інформації - фактах, судженнях, висновках, аргументах і тому подібне).*
8. *Структурованість розділу.*
9. *Відповідність посилань в тексті джерелам в списку літератури.*

Опис емпіричного дослідження

Емпірична частина є звітом про роботу по збору і аналізу емпіричних, тобто представлених в чуттєвому досвіді, даних. Стандартна структура цього розділу містить чотири основні пункти:

- Програма емпіричного дослідження.
- Опис результатів.
- Обговорення результатів.
- Висновки.

Далі детально розглянемо зміст цих пунктів.

Вимоги до оформлення програми дослідження

Програма емпіричного дослідження є розширеним планом дослідження. Вона демонструє уміння автора спланувати, організувати і провести самостійне наукове дослідження.

Структура програми дослідження містить два великі розділи: методологічний і процедурний. Структура методологічного розділу програми дослідження повинна включати обгрунтовані судження з наступних питань: проблема дослідження, мета і завдання дослідження, об'єкт і предмет дослідження, уточнення основних понять дослідження, гіпотези дослідження (в разі необхідності). У процедурному розділі програми послідовно описуються і обгрутовуються стратегічний план дослідження, необхідна вибірка, техніка і процедури збору емпіричних даних. Розглянемо детальніше кожний з пунктів програми.

Методологічний розділ програми дослідження. Постановка проблеми дослідження

Будь-яке наукове дослідження затівається з метою вирішення якої-небудь наукової проблеми. Проблема - результат усвідомлення якогось об'єктивного протиріччя. "У логіці наукового знання під проблемою розуміється питання, для вирішення якого доки немає накопичених знань, тому вимагаються певні теоретичні і практичні дії, спрямовані на те, щоб це питання було вирішене... вибір проблеми має бути обгрунтований тим, що її рішення послужить кращому пізнанню якого-небудь явища (у цьому проявляється новизна проблеми), і тим, що її рішення допоможе справитися з питанням, що встає перед суспільством (її актуальність). Робота над проблемою полягає в її уточненні, відсіканні зайвого і визначенні головного - того, що може і повинно бути вивчено в емпіричному дослідженні при сучасному рівні розвитку знань»²

В якості такого протиріччя може виступати: 1) невідповідність між існуючими умовами аналізованої ситуації і вимогами, що пред'являються до неї, 2) протилежність різних точок зору на явище, що вивчається, або процес, 3) пояснення одного і того ж наукового факту, виходячи протилежних

позицій, 4) діалектичне протиріччя в самій природі явища, що вивчається, або процесі³.

Приклад 2.2. Правильний і неправильний варіанти формулювання проблеми

Неправильно	Правильно
<p>"Таким чином, можна констатувати протиріччя між насущною необхідністю вирішення питань, що ставляться і їх малою розробленістю в літературі".</p> <p>Проблема дослідження: аналіз співвідношення двох найважливіших видів ідентичності - національною і етнічною - в самосвідомості молоді.</p>	<p>"Таким чином, можна констатувати протиріччя між наявними в літературі емпіричними даними, що підтверджують альтернативні точки зору, а саме ...".</p>

Окрему увагу треба зупинити на тому факті, що проблема дослідження саме ставиться дослідником самостійно, а не запозичується як така, що вже сформульована. Це пов'язано з тим, що постановка проблеми дослідження являється результатом теоретичного аналізу, проведеного студентом, і, головне, поставлена проблема повинна вирішуватися у межах дослідження, що проводиться. Інакше кажучи, студент повинен запропонувати вирішення поставленої проблеми.

У зв'язку з вищесказаним постановка проблеми є центральним пунктом як програми дослідження, так і роботи в цілому. Результатом відсутності постановки проблеми дуже часто являється низький рівень осмислення феномену, що вивчається, невідповідність цілей і результатів роботи, некоректний підбір методик дослідження, а також неглибока інтерпретація отриманих результатів.

² Тихомандрицькая О. А. Программа эмпирического исследования // Социальная психология: Практикум / Под ред. Т. В. Фоломеевой. М. : Аспект Пресс, 2006. С. 25.

³ : Штроо В. А. Как оформляют дипломные работы по психологии // Экспериментальная психология: Практикум: Учебное пособие для вузов / Под ред. С. Д. Смирнова, Т.В. Корниловой. М. : Аспект Пресс, 2002. С. 358-374.

Актуальність і наукова новизна дослідження

Під актуальністю дослідження розуміється насущна потреба проведення цього дослідження, тобто розуміння того, чому саме зараз потрібне це дослідження. Основними аспектами актуальності психологічного дослідження можуть бути:

- 1) необхідність доповнення теоретичних побудов, що відносяться до явища, що вивчається;
- 2) потреба в нових фактах, які дозволять розширити теорію і сферу її застосування;
- 3) потреба в ефективніших психодіагностичних і дослідницьких методах, здатних забезпечити отримання нових даних;
- 4) потреба в методах (способах, технологіях), що мають ширші можливості і/або ефективність психологічного впливу, навчання, тренування, реабілітації, застосування в професійній діяльності;
- 5) потреба в доповненні або переробці психологічних теорій, концепцій, рекомендацій з метою повнішого використання їх як представниками інших наук, так і практиками⁴.

До наукової новизни можна віднести все те, що в цьому дослідженні робиться уперше (виявлення нових наукових фактів і явищ, застосування існуючої методології до нового об'єкту, розробка нового способу дослідження, тощо).

До практичної значущості можна віднести конкретну користь для якої-небудь практичної діяльності, яку принесли результати цього дослідження.

Мета і завдання дослідження

Мета дослідження - очікуваний результат роботи, який дозволить вирішити позначену проблему, то, заради чого проводиться дослідження. Можливими цілями психологічного дослідження можуть бути наступні:⁵

⁴ : Штроо В. А. Как оформляют дипломные работы по психологии // Экспериментальная психология: Практикум: Учебное пособие для вузов / Под ред. С. Д. Смирнова, Т.В. Корниловой. М. : Аспект Пресс, 2002. С. 358-374.

1. *Визначити характеристики явища, що вивчається.* Основою для постановки такої мети можуть бути виявлені в науковій літературному огляді неповнота опису психічного явища або протиріччя між емпіричними даними різних авторів. Неповнота опису може бути виявлена при спробі скласти цілісну картину властивостей явища, спираючись на вибрану методологію або теоретичну концепцію. Бажано вказати також, яке значення має вивчення цих характеристик: теоретичне, методичне, практичне, прикладне.

2. *Виявити зв'язки психічних явищ.* Важливо пам'ятати, що встановлення самого факту існування зв'язку недостатньо, оскільки положення про єдність психіки давно прийняте в психології і не потребує додаткових доказів. Дослідження взаємозв'язків припускає визначення їх особливостей: тісноти, направленості, стійкості, загальної структури, тощо.

3. *Вивчити вікову динаміку явища.* Дослідження процесів зростання, дозрівання і розвитку, віковій мінливості психіки завжди мало величезне теоретичне і практичне значення. Проведення досліджень, орієнтованих на вікову змінну, носить специфічний характер і припускає використання двох основних методів: вікових "поперечних" або "прокольних" зрізів.

4. *Описати новий феномен, ефект.* Найчастіше новий феномен відкривають в ході емпіричного дослідження, що проводиться, перевірки гіпотези. Він може бути зафіксованим, тому що був очікуваним, а може бути помічений уважним, вдумчивим дослідником при рішенні інших завдань. Завданнями дослідження при досягненні такого роду цілі можуть бути: виявлення чинників, що визначають наявність або відсутність ефекту, визначення сили його прояву, умов існування ефекту, різноманітності проявів, їх стійкості, теоретичне пояснення феномену.

5. *Відкрити нову (іншу) природу явища.* Дослідник обкреслює клас явищ, які будуть для нього предметом розгляду. Потім відмічає суперечність, недостатність пояснення суті явищ цього класу, вводить нові терміни,

⁵ Куликов Л.В. Психологические исследования: Методические рекомендации по проведению СПб.: Речь, 2001.

зв'язуючи їх між собою. Початкуючого дослідника часто підстерігає помилка на шляху створення нового пояснення. Помилка ця зустрічається в тих випадках, коли автор переказує своїми словами вже опубліковане, вживая при цьому не нові терміни, а лише нові синоніми або переносючи акценти на феномени, яким раніше було відведено рядове, підлегле положення.

6. *Узагальнити*, тобто вивести загальніші закономірності, ніж описані в літературі.

7. *Створити класифікацію, типологію*. Розробка класифікації припускає, насамперед усього, пошук і обґрунтування критеріїв класифікації, окреслювання області явищ, що охоплюються класифікацією, яка, у свою чергу, має бути ясно співвіднесена з певною теорією.

8. *Створити психодіагностичну методику*. Необхідність розробки нової методики може бути обумовлена багатьма причинами. Безперечно наукову або прикладну цінність ця робота може мати для обґрунтування самої можливості виміру параметрів явища, що вивчається, підвищення точності і надійності вимірювання, скорочення часу обстеження, тощо. Рекомендувати ж створену методику до широкого застосування можна лише у тому разі, за рідкісним виключенням, якщо здійснений комплекс усіх психометричних процедур.

9. *Адаптувати наявну методику до нових умов або контингенту досліджуваних*. Як правило, така мета ставиться в прикладному дослідженні при перенесенні вже створеної методики в нові соціокультурні умови. Вимоги до психометричної перевірки тут не менш жорсткі, чим при створенні нової. В першу чергу це відноситься до багатьох сучасних зарубіжних методик, уся "адаптація" яких традиційно зводилася лише до перекладу з іноземної мови стимульного матеріала і текстів інтерпретації.

10. *Довести ефективність розробленої психокоректувальної (психотерапевтичної) методики*. Така мета досяжна лише в експериментальній процедурі з дослідженням "контрольної групи" і при дотриманні інших вимог до обґрунтування висновків з отриманих результатів. Необхідно, як мінімум,

доказати, що саме це коректувальне втручання є чинником, який обумовил очікувані зміни, а також, що ці зміни дійсно відображають поліпшення в тій або іншій області психічних процесів.

Приклад 2.3. Правильний і неправильний варіанти формулювання мети

Неправильно	Правильно
<p><i>Мета дослідження:</i> розглянути відмінності між життєвими цілями у осіб з різної ідентичністю, виявити взаємозв'язки життєвих орієнтацій з показниками ідентичності у студентів.</p>	<p><i>Мета дослідження:</i> Визначити взаємозв'язок між життєвими цілями та характеристиками ідентичності, що впливають на побудову життєвого шляху в свідомості студентів.</p>

Після формулювання мети далі вона має бути конкретизована в завданнях дослідження. Завдання можуть бути позначені як питання, відповіді на яких дозволять прийти до головної мети дослідження. У формулюваннях мета і завдання дослідження зазвичай використовуються дієслова доконаного виду (визначити, виявити, описати, доказати, підтвердити та ін.). Це дозволить об'єктивніше оцінити, чи досягнута мета і чи вирішені поставлені завдання. Важливо відрізнити завдання дослідження від етапів його організації і не підміняти одні іншими. Формулюючи завдання дослідження, треба не просто описувати хронологічну послідовність своїх дій (огляд літератури, підбір методів і методик, збір емпіричних даних, аналіз цих даних, формулювання висновків), а розкривати, для чого здійснюється кожна здійснювана дія, як воно сприяє досягненню мети дослідження.

Завдання можуть диференціюватися залежно від матеріалу, з яким приходится працювати. Зокрема, в дослідженні можуть бути виділені теоретичні завдання, пов'язані з опрацюванням і аналізом теоретичного

матеріалу, побудовою теоретичних конструктів і так далі, методичні завдання, що мають відношення до розробки дослідницького інструментарію, підбору адекватних методик і так далі і емпіричні завдання, що відносяться до процесу організації і проведення дослідження.

Приклад 2.4. Формулювання мети дослідження і її конкретизація в завданнях

Мета дослідження - експлікувати ідеї К.Г. Юнга про психічний розвиток і особистісний ріст і показати, як вони можуть бути інтегровані в сучасне вітчизняне знання про особистість, а потім на основі цих уявлень здійснити практичне дослідження типології та структури особистості й динаміки процесу розвитку індивідуальності.

У відповідність з поставленою метою були сформульовані наступні завдання:

1. Теоретичні завдання

- Здійснити науково-теоретичний аналіз поглядів К.Г. Юнга з метою формулювання концептуальної основи для дослідження процесів особистісного росту та розвитку.

2. Методичні завдання

- Створити й апробувати особистісний опитувальник, що спирається на уявлення К.Г. Юнга про 8-членну функціональну типологію психічної активності особистості. Здійснити комплексну перевірку діагностичних можливостей цієї методики, її валідизацію та стандартизацію на вибірках із різними соціально-демографічними характеристиками.
- Розробити схему емпіричного дослідження;

3. Емпіричні завдання

- З'ясувати можливі аспекти застосування розробленої методики в різних сферах діяльності психолога.
- Проілюструвати можливість використання юнгіанської моделі структури та розвитку особистості як методолого-теоретичної основи для процесу сприяння особистісному росту в межах психологічного консультування.
- З'ясувати евристичні можливості концепції К.Г. Юнга стосовно розвитку та функціонування особистості в умовах сучасного перехідного суспільства⁶

Об'єкт і предмет дослідження

Об'єкт дослідження - це фрагмент, частина реальності, на яку спрямований процес пізнання, те, що містить протиріччя і породжує проблемну ситуацію. У психологічних дослідженнях об'єктом можуть виступати індивіди як носії психіки (групи людей) або самі психічні явища. Найбільш частою помилкою у визначенні об'єкту дослідження є заміна його емпіричним об'єктом, тобто представлення як об'єкт конкретних випробовуваних. У зв'язку з цим в роботах бажане формулювання як теоретичного об'єкту, так і емпіричного.

Приклад 2.5. Правильний і неправильний варіанти формулювання об'єкту

Неправильно	Правильно
--------------------	------------------

⁶ Привод. за: Колесникова В.І. Ідеї аналітичної психології К.Г.Юнга в дослідженні проблем особистісного розвитку: Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.01 [Електронний ресурс] / В.І. Колесникова; Одес. нац. ун-т ім. І.І.Мечнікова. — К., 2003. — 19 с.

Об'єкт дослідження - керівники загальноосвітніх шкіл.	Об'єкт дослідження – лідерство як феномен управлінської діяльності в системі закладів освіти
Об'єкт дослідження - вплив інтернет-комунікації на моральний розвиток студентської молоді.	Об'єкт дослідження - молодіжна субкультура.

Предмет дослідження - це сторона або аспект об'єкту, який безпосередньо вивчається, "висвітлюється" в об'єкті, як правило, крізь призму проблеми. Таким чином, предмет є частиною об'єкту, тобто за своїм змістом предмет вуже чим об'єкт. Предметом психологічного дослідження можуть виступати різноманітні психічні явища і їх сторони :

- психічні властивості, стани, процеси, функції;
- види поведінки, діяльності та спілкування;
- просторові, часові інтенсивнісні характеристики окремих явищ, взаємовплив між ними;
- взаємозв'язки між психічними і психофізіологічними явищами⁷

Приклад 2.6. Правильний і неправильний варіанти формулювання предмету

Неправильно	Правильно
1. "Предметом дослідження стали засоби розвитку креативності в дитячих театральних студіях".	1. "Предмет дослідження: психологічні передумови креативності вихованців дитячих театральних студій".
2. «Предмет дослідження – соціально-психологічна адаптація в процесі професійної підготовки».	2. "Предмет дослідження: особливості соціально-психологічної адаптації майбутніх фахівців з комп'ютерних технологій до соціального середовища в умовах професійної підготовки".

⁷ Куликов Л. В. Психологическое исследование: Методические рекомендации по проведению. СПб. : Речь, 2001.

Правильно зрозуміле співвідношення об'єкту і предмету дослідження дуже добре допомагає при визначенні змісту і структури теоретичного розділу тексту: в перших пунктах розділу аналізується об'єкт, в інших – надаються змістовні характеристики предмету дослідження.

Процедурний розділ програми дослідження

Стратегічний план дослідження

Виділяють три основні стратегічні плани дослідження, вибір кожного з яких тісно пов'язаний з цілями дослідження. Перший план, пошуковий, коли йде розробка нової галузі і немає достатніх даних. В даному випадку робота йде в основному з експертами і документальними джерелами. Описовий план пов'язаний з вивченням структури феномену і застосуванням внаслідок цього в основному кількісних опитних технік, що має на увазі великі розміри вибірки. Третій вид плану, пояснювальний, є планом проведення експериментального дослідження з перевірки причинно-наслідкових зв'язків.

Опис і обґрунтування вибірки дослідження

При описі і обґрунтуванні вибірки необхідно освітити два центральних питання: репрезентативність вибірки і спосіб її формування.

У випадку якщо метою дослідження є отримання сумарних даних про відношення об'єкту, що вивчається, в цілому, вибірка має бути репрезентативною. Це означає, що вона повинна відповідати параметрам (критеріям в тій же мірі і в тих же пропорціях, що і генеральна сукупність), на яку поширюватимуться висновки дослідження. У психологічних дослідженнях зазвичай прагнуть вказувати:

- кількість випробовуваних, їх стать, вік, освітній статус і інші характеристики, якщо це вимагають використані методики;
- спосіб формування вибірки (випадковий підбір, добровольці і так далі);

- принципи дифференціювання на групи відповідно до рівнів (умов) незалежної змінної і розподіл вибірки на групи (рандомізація, попарне зрівнювання, тощо);
- кількість випробовуваних в групах, характеристики, за якими групи розрізняються.

Важливо описати способи залучення випробовуваних до участі в дослідженні. Проте в кожному конкретному дослідженні необхідно описати і обґрунтувати суттєві критерії для вибірки. Вибір критеріїв безпосередньо пов'язаний з об'єктом, предме-том і метою дослідження.

Об'єм вибірки (чисельність) також підлягає опису і обґрунтуванню. Об'єм вибірки як правило залежить від способів її формування, а також від використовуваних методів дослідження. При визначенні вибірки дослідження важливу роль грає спільна робота студента і наукового керівника при визначенні її істотних параметрів, способів відбору і об'єму.

Методи і етапи проведення дослідження

Далі описуються і обґрунтовуються (на відміну від простого перерахування у Вступі) використовувані методи збору емпіричних даних. Їх вибір повинен опиратися на характер поставлених завдань, для вирішення яких і підбираються адекватні ним методи. Якщо використовується методика добре відома, опублікована в відкритому друці, то можна обмежитися тільки вказівкою її автора, точної назви і посиланням на літературне джерело. Якщо ж методика ще не опублікована, або опуб-ликована в спеціальному виданні малим накладом (менше 500 екз.), то потрібно привести її опис. Методики мають бути спрямовані на отримання даних, за допомогою яких ми зможемо вирішити мету дослідження.

Обов'язковий опис усіх методик і приладів. Слід вказувати конкретну назву варіанту методики і найважливіші особливості з посиланням на джерело, в якому вона опублікована. При описі використовуваних тестів вказується їх

назва, дата, місце і автор валідизації (адаптації), основні психометричні характеристики. При застосуванні модифікацій відомих методик, нестандартних або оригінальних (раніше не описаних в спеціальних публікаціях) методик слід приводити їх детальний опис, виносячи текст у додатки.

У цьому підрозділі також детально описуються етапи і процедури дослідження. Один із способів побудови цього підрозділу полягає в покроковому описанні того, що відбувалося в дослідженні. Починати слід з опису загальної ситуації дослідження, яке включає завдання, пропонуване випробовуваним, спеціально виділяючи спосіб маскуванню реальної мети дослідження.

Обов'язкове буквальне приведення інструкції випробовуваним, контролю розуміння ними інструкції (якщо це необхідно). Мають бути спеціально обумовлені способи спілкування між випробовуваними і експериментатором, зокрема для усунення небажаного впливу знання випробовуваними умов і цілей проведення дослідження на валідність результатів. Якщо це важливо, наприклад, при використанні спостереження, слід детально описувати алгоритм роботи дослідника, а при спільній роботі багатьох спостерігачів (колективу дослідників). Має бути приведена для них інструкція, вказана їх кількість і професійна підготовка. При застосуванні експертних оцінок слід вказувати число експертів, їх професійний статус і важливі в дослідженні індивідуальні риси (пів, вік) і приводити інструкцію для них.

Показники (параметри, що спостережуються і фіксуються при вимірюванні в конкретній методиці), в деяких випадках показник є змінною. Слід привести обґрунтування вибору використовуваних показників, виходячи із завдань дослідження. Бажано, щоб для показника була визначена формальна процедура його фіксації, що не допускає можливості довільних тлумачень.

Окрема увага приділяється опису експериментального дослідження, де прописуються і уточнюються незалежні і залежні змінні, можливі побочні змінні, а також детально аналізується схема побудови експерименту.

Для незалежної змінної мають бути вказані межі варіації, градації зміни, частоти пред'явлення (наприклад, у вигляді закону розподілу), мають бути перераховані усі залежні змінні, вказаний спосіб їх виводу (чи формування) з реєстрованих показників (статистичні оцінки початкових даних, використані алгоритми для їх розрахунку) або вказано, що використовуються "сирі" (початкові) дані. Мають бути описані побічні (додаткові, зовнішні) змінні, контрольовані в дослідженні, а також способи їх фіксації.

Крім того, в цьому розділі вказуються методи кількісною і/або якісною обробки первинних даних, а також статистичні програми, в яких ця обробка здійснювалася (назва і версію пакету). У разі використання нестандартних статистичних прийомів, які не входять в набір стандартних пакетів, обов'язкове посилання на джерело і досить детальний опис процедури, що вживається.

Важливою характеристикою цього розділу програми дослідження має бути його "прозорість" і зрозумілість, оскільки одним з найважливіших принципів якості наукових даних є їх надійність, тобто можливість перевірки. З цієї точки зору процедура дослідження має бути викладена так, щоб вона могла бути відтворена будь-яким іншим дослідником з метою перевірки отриманих даних.

Опис результатів

Наступний розділ емпіричної частини є детальним описом (без обговорення) результатів дослідження. Результати - є описом події або явища і мають бути логічним наслідком застосування певних методичних процедур і способів обробки.

Основна вимога при написанні розділу "Опис результатів" - описувати тільки оригінальні результати автора без посилань на інші дослідження і без інтерпретацій.

Цей розділ може включати підрозділи, відповідні завданням дослідження. У кожному підрозділі можуть бути виділені фрагменти, що представляють, :

- 1) описові статистики аналізованих змінних;
- 2) класифікації явищ, що вивчаються, об'єктів, подій;
- 3) оцінки зв'язаності (зв'язки) змінних;
- 4) опис динаміки змінних.

При застосуванні складних статистичних або обчислювальних прийомів, мають бути приведені значення усіх необхідних критеріїв: наприклад, при використанні прийомів, що вимагають нормальності розподілу - оцінка нормальності; для множинної регресії - оцінки критерію толерантності (що дозволяє уникнути використання колінеарних векторів), Дарбина-Ватсона (що оцінює вплив автокореляції даних на оцінку їх зв'язку), аналіз залишків та ін.; для факторного аналізу - критерій Кайзера тощо. Мають бути описані основні умови і характеристики застосування статистичних процедур. Наприклад, при використанні факторного аналізу слід вказувати спосіб факторизації матриці (метод головних компонент, максимальної правдоподібності або інший спосіб), типи обертання (варимакс, квартимакс, промакс або інший тип); при використанні ієрархічного кластерного аналізу необхідно вказати метод кластеризації, спосіб оцінки відстаней і визначення кластерного рішення. В кожному випадку обов'язково слід вказувати мету застосування статистичних процедур. Наприклад, для факторного аналізу - виявлення чинників, зниження розмірності даних.

У цьому розділі мають бути приведені усі відомості, які потрібні для вироблення певного відношення до вирішення мети дослідження.

Існує декілька основних способів представлення матеріалу в розділі "Опис результатів": нарративний (розповідний), у вигляді таблиць, графічного представлення, формул. Ці способи мають свої особливості, обмеження по можливості узагальнення факту. Основне правило полягає в тому, що нарратив, таблиці, графічне представлення, формули - доповнюють один одного способи представлення результатів; проте, не слід у один і той же факт представляти декількома, дублюючими один одного способами. При представленні матеріалу будь-яким способом слід наводити тільки ті показники, які використовуються надалі при аналізі і при обґрунтуванні висновків.

Нарратив (оповідання, виклад фактів) – послідовні висказування; може бути застосований до даних, представлених будь-якими типами шкал; обов'язковим є для введення тих або інших даних в контекст викладу результатів, для описів, що потребують пояснень (але не для інтерпретацій) таблиць, графіків, формул, які не містяться в підписах до таблиць, графіків, поясненнях формул. При викладі матеріалу слід використовувати дієслова минулого часу і переважно прості речення. Нарратив, застосовується при описі матеріалу, який оцінюється в номінальних шкалах. Для шкал вищого порядку нарратив повинен поєднуватися (без дублювання) із застосуванням таблиць, графіків і формул.

Таблиці - ефективний спосіб стислого представлення початкових даних у термінах категорій або в числовій формі, що дають їх первинне узагальнення по відношенню до конкретних завдань дослідження; застосовані до даних, представлених різними типами шкал. Таблиці, що представляють описові статистичні оцінки, повинні враховувати тип шкали, в яких оцінені змінні. Не слід приводити статистичні заходи, які не відповідають логіці доказів. Приведені заходи повинні допускати перевірку статистичного висновку. Наприклад, не слід представляти дані у відсотках, якщо для статистичного висновку використані реальні величини (у тому випадку, якщо автор по яких-небудь підставах вважає зручним використання відсотків, мають бути

приведені реальні значення, що допускають перевірку точності статистичних виводів); замість помилки середнього переважно исполь-зование стандартного відхилення, оскільки воно використовується в більшій кількості статистичних тестів і так далі

Кожна таблиця повинна мати назву, зміст, що відбиває її, але що не служить її описом (див. приклад 3.7).

Приклад 2.7. Правильний і неправильний варіанти назв таблиць

Неправильно	Правильно
1. Результати методики 16 PF	1. Середні сумарні бали, набрані випробовуваними різних підвбірок за шкалами 16 PF
2. Результати дисперсійного аналізу	2. Відмінність в характеристиках базисних переконань чоловіків і жінок
3. Таблиця кореляцій	3. Зв'язок показників ЛК і шкалами EI за коефіцієнтом кореляції Пірсона
4. Результати факторного аналізу	4. Матриця факторних навантажень

Таблиця має бути зрозумілою для читача без звернення до тексту, тому у разі потреби вона має бути забезпечена поясненнями (наприклад, вказівками на одиниці виміру). При представленні результатів класифікації отриманих даних слід віддавати перевагу використанню таблиць нарративу. Для демонстрації залежностей між номінальними змінними, застосовують таблиці зв'язаності (обов'язково має бути приведена оцінка величини зв'язку змінних, наприклад, критерій χ^2 і рівень його достовірності).

Необхідно пам'ятати, що таблиці - це ілюстративний матеріал, і самі по собі вони не є доказом і не замінюють аргументацію, тому недопустимо замінювати таблицями текст. Таблиці мають бути доповнені нарративами, які зосереджують увагу читача на важливі особливості матеріалу.

Неприпустимо перетворювати цей розділ на зведення таблиць з короткими описами. Кожна таблиця повинна супроводжуватися поясненнями, що використовують дані цієї таблиці, але що не переказують її.

Графічне представлення результатів використовується для узагальнення, стискування початкових даних; основна мета його застосування - забезпечити наочність побудови основної лінії доказів і достовірності виводів (за рахунок вищої інформаційної місткості зображень в порівнянні з представленням даних у вигляді чисел) і доступність даних для незалежного аналізу. Графічне представлення результатів прийнятніше також тому, що числові оцінки можуть істотно спросторювати реальні співвідношення, наприклад, середнє, мода придатні для характеристики розподілів, близьких до нормального, їх застосування є неадекватним у разі розподілів, що значно відрізняються від нормального; ця неадекватність легко виявляється при представленні матеріалу у вигляді графіків.

Якщо в роботі досліджуються явища, прийнятою формою відображення яких є складні криві (наприклад, пов'язані з подіями потенціали мозку, кожногальванічна реакція, траєкторії руху очей і тому подібне), то представлення їх у графічній формі є обов'язковою.

Для ілюстрації результатів у графічній формі застосовуються різні види діаграм.

Формули - найбільш узагальнений, формальний спосіб представлення факту, допустимий в розділі "Опис результатів". Представленню залежності, як кульмінації в побудові логіки тексту, повинні передувати необхідні етапи узагальнення даних у вигляді нарратива, таблиць і графіків. Формула повинна констатувати певний прийом статистичної обробки даних, наприклад, метод множинної регресії. Достовірність коефіцієнтів має бути обгрунтована приведенням усіх необхідних критеріїв. У тексті мають бути розкриті усі позначення змінних і констант і дана їх розмірність.

Обговорення результатів

У наступному пункті емпіричної частини дається обговорення результатів дослідження. Він містить найбільшу міру узагальнення факту відповідно до мети дослідження і визначенням його значення в контексті вже проведених і майбутніх досліджень. У цьому пункті має бути досягнуте узгодження отриманого знання зі знанням вже прийнятим науковим співтовариством, доведена значущість отриманого факту і актуальність дослідження (див. розділ «Вступ»). Цей розділ може бути розбитий на підрозділи у відповідності із завданнями дослідження.

Послідовність викладу змісту пункту (чи його підпунктів):⁸

1) дається коротке формулювання основного факту (результату) дослідження;

2) приводяться докази неартефактності⁹ отриманих результатів (тобто виносяться судження про надійність, репрезентативність і валідність використовуваних методик і отриманих з їх допомогою результатів);

3) при необхідності отримані результати зіставляються з результатами інших досліджень (зі схожими за ключовими моментами процедурами виміру) для виявлення відповідностей чи протеріч;

4) інтерпретується зв'язок незалежної і залежних змінних (внутрішня валідність);

5) дається інтерпретація отриманих результатів відповідно до мети дослідження (конструктна валідність);

⁸ Правила подготовки рукописей для публикации в «Психологическом журнале» // Психологический журнал. 2007. Т. 28. №2. С. 129-144.

⁹ Артефактними в психологічних дослідженнях називають такі результати, на які вплинули треті змінні, невраховані в дослідженні. Загрозою валідному висновку, або артефактом, може бути результат дії будь-якого аспекту експериментального процесу. Проте до найбільш типовим і часто такими, що зустрічається, Д. Кэмпбелл відносить: 1) змішані фактори експериментальної дії, 2) змішані аспекти дії: ефекти взаємодії, 3) фонові взаємодії (характеристики загальні для експериментальної і контрольної груп), 4) взаємодія з характеристиками популяції, 5) змішані аспекти виміру, 6) взаємодія з процесами впливу (детальніше див.: Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. СПб., 1996. С.192-239).

б) проводиться зіставлення отриманих результатів з іншими можливими, у тому числі і конкуруючими, поясненнями;

7) приводяться докази найбільшої правдоподібності того пояснення, якого дотримується автор, приводяться докази його несуперечності.

Висновки

Висновки - твердження, що містять підсумки послідовних етапів оформлення факту - відповідно до послідовності завдань і мети дослідження, які витікають з "Обговорення результатів" і узагальнюють їх. Кількість виводів визначається числом завдань, до якого можуть бути додані твердження, відповідне меті дослідження, і твердження, що містить припущення для наступних досліджень. У разі прикладного характеру дослідження, висновки можуть бути доповнені практичними рекомендаціями. Ці рекомендації мають бути адресними, тобто повинні призначатися конкретним фахівцям в тій або іншій практичній галузі.

Висновок

Висновок повинен містити загальну оцінку результатів виконаної роботи, її теоретичної і емпіричної частин. За своїм змістом висновок звичайне як би "симетрично" вступу, тобто в нім автор ще раз нагадує читачеві сенс і зміст виконаної роботи, визначає її місце серед інших напрямів психологічних досліджень і психологічної практики, тобто поміщає дослідження більш широкий контекст науки і професійної діяльності. У висновку також здійснюється рефлексія проведеного дослідження (з акцентом на можливості, що містяться в ньому, а також на його обмеження і недоліки, необхідність і можливість подальшого доопрацювання окремих компонентів дослідження), намічаються шляхи і цілі наступних досліджень. Крім того, тут же, може бути підкреслене практичне значення отриманих результатів. В цьому випадку практичні рекомендації мають бути адресовані конкретним фахівцям конкретних галузь психологічної практики.

2.2. ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

На третьому курсі курсова робота (4-ому курсі заочного відділення) є справжньою самостійною науково-дослідною роботою реферативно-теоретичного характеру, що містить в собі теоретичний аналіз проблеми, опис та обґрунтування застосування методичного матеріалу в області практичної психології з висновками на основі обговорення. Починаючи з наступного курсу, тематика дослідження виконується вже у вузьчій галузі психологічної науки і практики. А, крім того, найчастіше, має на увазі своє продовження і повноцінне завершення у випускній (бакалаврській) кваліфікаційній роботі.

Загальні вимоги до змісту і об'єму курсової роботи

Курсова робота є письмовим багатосторінковим текстом-звітом про проведене студентом наукове дослідження. Як і будь-який звіт, робота має стандартну структуру, тобто складається з декількох взаємозв'язаних частин тексту, серед яких обов'язковими є наступні, :

1. Титульний аркуш (зразок оформлення див. Додаток 2).
2. Зміст.
3. Вступ.
4. Теоретичний розділ (чи декілька), що має свою змістовну назву.
5. Методичний (чи емпіричний) розділ, що також має свою змістовну назву.
6. Висновок.
7. Список використаних літературних джерел.
8. Додатки. (якщо вони є (див. розділ 1.7)).

Об'єм курсової роботи не повинен перевищувати 45 сторінок основного тексту (тобто виключаючи додатки і список літературних джерел). Мінімальний об'єм – 40 сторінок.

Кількість літературних джерел – не менш 20, з них кількість учбових посібників не повинна перевищувати 1/3 частини.

В ході підготовки і захисту курсової роботи студент повинен продемонструвати володіння наступними вміннями:

- формулювання і рішення завдань, що виникають в ході науково-дослідницької діяльності;
- вибору необхідних методів дослідження, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- проведення психологічного аналізу фактів з урахуванням наявних даних, формулювання висновків;
- ведення бібліографічної роботи із залученням сучасних інформаційних технологій;
- представлення підсумків виконаної роботи у вигляді звітів, рефератів, статей, оформлених відповідно до наявних вимог із залученням сучасних засобів редагування і друку.

Вступ

Основна функція розділу "Вступ" - дати загальне уявлення про курсову роботу і допомогти зрозуміти читачеві задум проведеного дослідження. Він повинен відображати основні характеристики роботи, такі як:

- проблема дослідження;
- актуальність дослідження;
- мета і завдання дослідження
- об'єкт і предмет дослідження;
- використовувані методи, етапи проведення дослідження;
- структура тексту.

Текст "Вступу" представляє стислий виклад суті теоретичного задуму роботи і його втілення, зроблений так, щоб коротко відбивати зміст усієї роботи. Об'єм вступу зазвичай складає 2-4 сторінки.

Теоретичний розділ

Теоретична частина курсової роботи є повним оглядом літературних джерел у тієї предметної галузі психологічної науки і суміжних галузей інших наук, пов'язаних з тематикою курсової роботи. Особлива увага в курсовій роботі третього року навчання повинна приділятися умінню вибудувати теоретичний аналіз навколо одного з аспектів феномену, що вивчається, засоби виміру цього феномену чи його емпіричне дослідження. У зв'язку з цим логіку аналізу в теоретичній частині можна представити як воронку, що звужується, поступово переходить в обґрунтування запропанових для вимірюваних змінних, тобто що переходить в емпіричну частину. При цьому процес "звуження" цієї воронки не повинен виглядати випадковим, наприклад: "є багато граней цього феномену, але ми зупинимося на цьому". Звуження предмета розгляду в ту або іншу сторону або пошук взаємозв'язку між двома феноменами має бути обґрунтоване як з точки зору актуальності, так і з точки зору проблематичності, суперечності даних про феномен саме у вибраному аспекті. Теоретична частина роботи повинна завершуватися висновками, зробленими на основі усього літературного огляду і логічним переходом до методичної (чи емпіричної) частини дослідження.

Методичний (емпіричний) розділ

Методичний розділ курсової роботи є повноцінним звітом про роботу по аналізу способів ви міру предмету дослідження. В емпіричному дослідженні - збору і аналізу емпіричних, тобто представлених в чуттєвому досвіді, даних. Стандартна структура цього розділу містить такі основні пункти:

Методичний розділ	Емпіричний
Програма методичного дослідження.	Програма емпіричного дослідження.
Опис методів.	Опис результатів.
Обговорення аспектів застосування методів.	Обговорення результатів.
Висновки	Висновки

Захист курсової роботи

Нововведенням в порівнянні з курсовою роботою, що виконується на попередніх курсах, являється процедура її публічного захисту.

Підготовка до захисту

Науковий керівник повинен скласти відгук на курсову роботу з оцінкою. Закінчена і оформлена відповідно до вказаних вище вимог курсова робота представляється студентом у роздрукованому вигляді разом з письмовим відгуком наукового керівника комісії із захисту курсових робіт.

Роздрукований текст курсової роботи має бути зброшурований (папка - швидкозшивач, гребінка, пружина). Здача роботи у вигляді окремих листів, скріплених скріпкою, недопустима.

Захист курсової роботи проводиться у встановлений час на засіданні комісії з захисту курсових робіт. Окрім членів екзаменаційної комісії на захисті бажано присутність наукового керівника. Процедура захисту складається з декількох етапів:

1. Захист починається з усної доповіді студента про зміст своєї роботи протягом 10 хвилин. Усне повідомлення повинне відбивати сенс роботи, оскільки саме воно і відповіді на питання членів комісії або з публіки і піддаватимуться оцінці в першу чергу. Оптимально виступ повинен містити:
 - обґрунтування актуальності обраної теми (0,5 хв.)
 - опис наукової проблеми і формулювання мети роботи (1 хв.)
 - основні підсумки теоретичного огляду (1 хв.)
 - характеристика методичного матеріалу чи методики, процедури і вибірки дослідження (2,5 хв.)
 - представлення і обговорення результатів дослідження (5 хв.)
 - висновки по дослідженню і роботі в цілому (1 хв.).

Студент повинен викладати основний зміст роботи вільно, не читаючи письмового тексту. До захисту необхідно підготувати презентацію в PowerPoint, включивши в неї основну і найбільш важливу інформацію (проблему, об'єкт, предмет, мету, завдання, характеристики вибірки, використовувані методи і методики, основні результати, загальні висновки). Це дозволить чіткіше і емко представити проведені дослідження і його результати.

2. Після усного виступу члени комісії і інші присутні ставлять студентів, що захищається, питання про його роботу. Питання можуть бути як безпосередньо пов'язані з темою курсової роботи, так і такі, що близькі до неї. При відповідях на питання студент має право користуватися своєю роботою. На питання слід відповідати чітко і коротко, дотримуючись тільки суті питання і не відхиляючись на другорядні деталі.
3. Після відповідей на питання слово надається науковому керівникові роботи, який характеризує студента (як він працював упродовж усього періоду підготовки курсової роботи).
4. Далі усім пропонується висловитися про достоїнства і недоліки курсової роботи, що захищається.
5. Студентів надається завершальне слово. У нім зазвичай звучать слова подяки на адресу тих осіб, які допомогли йому в ході виконання курсової роботи.

На цьому процедура захисту курсової роботи закінчується. Рішення про оцінку комісія приймає після завершення виступів усіх студентів, які захищаються цього дня, на закритому засіданні комісії і потім оголошується усім присутнім.

Оцінюючи роботу члени комісії керуються наступними критеріями:

1. Відповідність змісту курсової роботи затвердженій темі.
2. Виконання поставлених цілей і завдань.
3. Оригінальність курсової роботи.

4. Об'єм проаналізованого матеріалу.
5. Повнота теоретичного огляду.
6. Коректність дизайну методичного (емпіричного) дослідження.
7. Правильність обробки даних.
8. Правильність інтерпретації результатів дослідження.
9. Відповідність висновків дослідження отриманим результатам.
10. Оформлення роботи.

2.3. ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ

Чотирирічний період навчання в бакалавраті завершується виконанням випускної кваліфікаційної роботи (ВКР), що є «обов'язковою складовою підсумкової державної атестації випускників вищого навчального закладу».

В ході підготовки і захисту ВКР студент повинен продемонструвати володіння наступними вміннями:

- формулювання і рішення завдань, що виникають в ході науково-дослідницької діяльності;
- вибору необхідних методів дослідження, модифікування існуючих і розробка нових методів, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- кількісної і якісної обробки отриманих даних, їх психологічний аналіз, формулювання висновків;
- ведення бібліографічної роботи із залученням сучасних інформаційних технологій;
- представлення підсумків виконаної роботи у вигляді звітів, рефератів, статей, оформлених відповідно до наявних вимог із залученням сучасних засобів редагування і друку.

Оформлення ВКР роботи повинне відповідати вимогам, викладеним у відповідних розділах даних методичних рекомендацій. ВКР підлягає обов'язковому рецензуванню і публічному захисту.

Загальні вимоги до змісту і об'єму ВКР

ВКР є письмовим багатосторінковим текстом-звітом про проведене студентом наукове дослідження. Як і будь-який звіт, робота має стандартну структуру, тобто складається з декількох взаємозв'язаних частин тексту, серед яких обов'язковими є наступні, :

1. Титульний аркуш.
2. Зміст.
3. Вступ.
4. Теоретичний розділ, який має свою змістовну назву.
5. Емпіричний розділ, який має свою змістовну назву.
6. Висновок.
7. Додатки (якщо вони є).
8. Список використаних літературних джерел.

Об'єм бакалаврської роботи не повинен перевищувати 55 сторінок основного тексту (тобто включаючи додатки і список літературних джерел). Мінімальний об'єм - 50 сторінок.

Кількість літературних джерел – не менш 30, з них кількість учбових посібників не повинна перевищувати 1/3 частини.

Вступ

Основна функція розділу "Вступ" - дати загальне уявлення про ВКР і допомогти зрозуміти читачеві задум проведеного дослідження. Воно повинне відбивати основні характеристики роботи, такі як:

- проблема дослідження;

- актуальність дослідження;
- мета і завдання дослідження
- об'єкт і предмет дослідження;
- використовувані методи, етапи проведення дослідження;
- структура тексту.

Текст "Вступу" представляє стислий виклад суті теоретичного задуму роботи і його втілення, зроблений так, щоб коротко відбивати зміст усієї роботи. Об'єм вступу зазвичай складає 2-4 сторінки.

Теоретичний розділ

Теоретична частина ВКР є повним оглядом літературних джерел в тій предметній галузі психологічної науки і суміжних галузей інших наук, пов'язаних з тематикою ВКР.

Особлива увага у ВКР повинна приділятися умінню студента вибудовувати теоретичний аналіз навколо одного з аспектів феномену, що вивчається, відносно якого також проводитиметься емпіричне дослідження.

Теоретичний огляд випускної роботи в порівнянні з теоретичним оглядом робіт попередніх років повинен відображати наявність у випускника чітко сформульованої авторської позиції, відносно феномену, що розглядається. З цієї точки зору ВКР є строго науковою роботою, що вносить певний науковий (теоретичний і емпіричний) внесок до розуміння психологічного явища, що вивчається.

Емпіричний розділ

Емпіричний розділ ВКР є повноцінним звітом про роботу по збору і аналізу емпіричних, тобто представлених в чуттєвому досвіді, даних. Стандартна структура цього розділу містить чотири основні пункти:

- Програма емпіричного дослідження.
- Опис і аналіз результатів.

- Обговорення результатів.
- Висновки.

Захист випускної кваліфікаційної роботи

Підготовка до захисту

Науковий керівник повинен скласти відгук на роботу з оцінкою. ***ВКР обов'язкове потребує внутрішнього рецензування.*** Студент, який захищається, повинен надати роботу на рецензування в зазначений термін рецензенту. Закінчена і оформлена відповідно за указаними вимогами робота представляється студентом в роздрукованому виді разом з письмовим відгуком наукового керівника і рецензента в комісію із захисту ВКР. Отримання негативного відгуку не є перешкодою до представлення ВКР на захист.

Роздрукований текст роботи має бути зброшурований або переплетений

Процедура захисту ВКР

Захист роботи проводиться у встановлений термін на засіданні Державної екзаменаційної комісії (ДЕК). Окрім членів ДЕК на захисті бажана присутність наукового керівника і рецензента роботи.

Процедура захисту включає наступні етапи:

Крок 1. В ході засідання комісії її голова називає прізвище, ім'я, по батькові студента, тему роботи, називає прізвище, ім'я і по батькові наукового керівника і рецензента.

Крок 2. Після надання слова студент робить усне повідомлення про зміст своєї роботи протягом 15 хвилин.

Усне повідомлення повинне відбивати сенс роботи, оскільки саме він і відповіді на питання членів комісії або з публіки і піддаватимуться оцінці в першу чергу. Оптимально виступ повинен містити:

- обґрунтування актуальності обраної теми (0,5 хв.)
- опис наукової проблеми, формулювання мети і завдань роботи (2 хв.)
- основні підсумки теоретичного огляду (2 хв.)
- характеристика інструментарію, процедури і вибірки дослідження (2,5 хв.)
- представлення і обговорення результатів дослідження (6 хв.)
- висновки по дослідженню і роботі в цілому (1 хв.).

Випускник повинен викладати основний зміст роботи вільно, не читаючи письмового тексту. До захисту необхідно підготувати презентація в PowerPoint, включивши в неї основну і найбільш важливу інформацію (проблему, об'єкт, мету, завдання, гіпотезу, характеристики вибірки, використовувані методи і методики, основні результати, загальні висновки). Це дозволить чіткіше і ємко представити проведене дослідження і його результати.

Крок 3. Після усного виступу студента голова комісії пропонує присутнім поставити питання, що стосуються розуміння представленою дослідження. При відповідях на питання студент має право користуватися своєю роботою. На питання слід відповідати чітко і коротко, дотримуючись тільки суті питання і не відхиляючись на другорядні деталі.

Крок 4. Далі слово надається керівникові роботи, який характеризує студента і процес його роботи над ВКР і дає рекомендовану оцінку за 5-ти бальною системою.

Крок 5. Після керівника виступає рецензент, характеризує тільки випускну роботу, висловлює свої зауваження (обов'язкові за процедурою) і рекомендує оцінку.

Крок 6. Студент відповідає на зауваження рецензента.

Крок 7. Голова пропонує охочим висловитися про справлене враження від ВКР, що захищається.

Крок 8. Студентові надається завершальне слово. У нім зазвичай звучать слова вдячності на адресу тих осіб, які допомогли студентові відбутися як спеціалісту в ході виконання випускної роботи.

На цьому відкрита частина процедури захисту закінчується. Ухвалення рішення відносно підсумкової оцінки відбувається в самому кінці, тобто після завершення виступів усіх студентів, що захищаються, на закритому засіданні комісії і потім оголошується усім присутнім.

При оцінці роботи члени комісії керуються наступними критеріями:

- Відповідність змісту ВКР затвердженій темі.
- Виконання поставлених цілей і завдань.
- Оригінальність роботи.
- Об'єм проаналізованого матеріалу.
- Повнота теоретичного огляду.
- Коректність дизайну емпіричного дослідження.
- Правильність обробки даних
- Правильність інтерпретації результатів дослідження.
- Відповідність висновків дослідження отриманим результатам.
- Правильність оформлення роботи.

Крок 9. Після ухвалення відповідного рішення про оцінки голова комісії повідомляє його студентів, що повернулися в приміщення. Успішний захист випускної кваліфікаційної роботи та складання державного іспиту означає привласнення авторів кваліфікації "бакалавр психології".

2.4. ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

П'ятирічний період навчання (чи однорічний після закінчення бакалаврату) завершується виконанням дипломної роботи (ДР), що є

обов'язковою складовою підсумкової державної атестації випускників вищого навчального закладу.

В ході підготовки і захисту ДР студент повинен продемонструвати володіння наступними вміннями:

- формулювання і рішення завдань, що виникають в ході науково-дослідницької діяльності;
- вибору необхідних методів дослідження, модифікування існуючих і розробка нових методів, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- кількісної і якісної обробки отриманих даних, їх психологічний аналіз, формулювання висновків;
- формулювання практичних психологічних рекомендацій на основі отриманих емпіричних даних, складання програми консультаційної роботи;
- ведення бібліографічної роботи із залученням сучасних інформаційних технологій;
- представлення підсумків виконаної роботи у вигляді звітів, рефератів, статей, оформлених відповідно до наявних вимог із залученням сучасних засобів редагування і друку.

Оформлення ДР повинне відповідати вимогам, викладеним у відповідних розділах даних методичних рекомендацій. ДР підлягає обов'язковому зовнішньому рецензуванню і публічному захисту.

Загальні вимоги до змісту і об'єму ДР

ДР є письмовим багатосторінковим текстом-звітом про проведене студентом наукове дослідження. Як і будь-який звіт, робота має стандартну структуру, тобто складається з декількох взаємозв'язаних частин тексту, серед яких обов'язковими є наступні, :

1. Титульний аркуш.

2. Зміст.
3. Вступ.
4. Теоретичний розділ.
5. Емпіричний розділ.
6. Висновок.
7. Додатки (якщо вони є).
8. Список використаних літературних джерел.

Об'єм бакалаврської роботи не повинен перевищувати 70 сторінок основного тексту (тобто виключаючи додатки і список літературних джерел). Мінімальний об'єм - 60 сторінок.

Кількість літературних джерел – не менш 40, з них кількість учбових посібників не повинна перевищувати 1/3 частини.

Вступ

Основна функція розділу "Вступ" - дати загальне уявлення про ВКР і допомогти зрозуміти читачеві задум проведеного дослідження. Воно повинне відбивати основні характеристики роботи, такі як:

- проблема дослідження;
- актуальність дослідження;
- мета і завдання дослідження
- об'єкт і предмет дослідження;
- використовувані методи, етапи проведення дослідження;
- структура вибірки і база дослідження
- практична значущість роботи
- структура тексту.

Текст "Вступу" представляє стислий виклад суті теоретичного задуму роботи і його втілення, зроблений так, щоб коротко відбивати зміст усієї роботи. Об'єм вступу зазвичай складає 2-4 сторінки.

Теоретичний розділ

Теоретична частина ДР є повним оглядом літературних джерел в тій предметній галузі психологічної науки і суміжних галузей інших наук, пов'язаних з тематикою ДР.

Особлива увага у ДР повинна приділятися умінню студента вибудовувати теоретичний аналіз навколо одного з аспектів феномену, що вивчається, відносно якого також проводитиметься емпіричне дослідження.

Теоретичний огляд випускної роботи в порівнянні з теоретичним оглядом робіт попередніх років повинен відображати наявність у випускника чітко сформульованої авторської позиції, відносно феномену, що розглядається. З цієї точки зору ДР є строго науковою роботою, що вносить певний науковий (теоретичний і емпіричний) внесок до розуміння психологічного явища, що вивчається.

Емпіричний розділ

Емпіричний розділ ДР є повноцінним звітом про роботу по збору і аналізу емпіричних, тобто представлених в чуттєвому досвіді, даних. Стандартна структура цього розділу містить наступні основні пункти:

- Програма емпіричного дослідження.
- Опис і аналіз результатів.
- Обговорення результатів.
- Рекомендації і програма консультаційної роботи.
- Висновки.

Захист ДР

Підготовка до захисту

Науковий керівник повинен скласти відгук на роботу з оцінкою. *ДР обов'язкове потребує зовнішнього рецензування.* Студент, який захищається, повинен надати роботу на рецензування в зазначений термін рецензенту.

Закінчена і оформлена відповідно за указаними вимогами робота представляється студентом в роздрукованому виді разом з письмовим відгуком наукового керівника і рецензента в комісію із захисту ДР. Отримання негативного відгуку не є перешкодою до представлення ДР на захист.

Роздрукований текст роботи має бути переплетений

Процедура захисту ДР відповідає процедурі захисту ВКР за винятком того, що після успішного захисту роботи їй авторів надається кваліфікація "спеціаліст".

2.5. ВИМОГИ ДО ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ МАГІСТЕРСЬКА РОБОТИ

Загальні вимоги до виконання магістерської роботи

Магістерська дисертація (МР) є виконаною студентом самостійною науково-дослідною роботою, що є науковою працею. В ній відображається нове вирішення задач, що мають теоретичне, прикладне або практичне значення для психології, або автором розроблені і викладені науково обґрунтовані розробки, що забезпечують рішення важливих прикладних завдань. Являючись завершальним етапом вищої професійної освіти, МР повинна свідчити не лише про сформовану академічну культуру магістранта, але і про наявність у нього методичних навичок, необхідних в професійній діяльності психолога.

Дисертація виконується студентом за матеріалами, зібраними їм особисто за період навчання і науково-дослідної практики. МР відрізняється від бакалаврської/дипломної роботи глибшим теоретичним опрацюванням проблеми. Тема дисертації повинна відображати специфіку магістерської

програми і, як правило, відповідати спрямованості науково-дослідних робіт кафедри.

В ході підготовки і захисту МР студент повинен продемонструвати володіння наступними вміннями:

- формулювання і вирішення завдань, що виникають в ході науково-дослідницької діяльності і вимагають поглиблених професійних знань;
- вибору необхідних методів дослідження, модифікування існуючих і розробка нових методів, виходячи із завдань конкретного дослідження;
- кількісної і якісної обробки отриманих даних, їх психологічний аналіз з урахуванням наявних даних, формулювання висновків;
- ведення бібліографічної роботи із залученням сучасних інформаційних технологій;
- представлення підсумків виконаної роботи у вигляді звітів, рефератів, статей, оформлених відповідно до наявних вимог із залученням сучасних засобів редагування і друку.

Оформлення МР повинне відповідати вимогам, викладеним у відповідних розділах даних методичних рекомендацій. *Дисертація підлягає обов'язковому зовнішньому та внутрішньому рецензуванню.* Зовнішніми рецензентами можуть виступати спеціалісти за темою дослідження з інших організацій, які мають наукове звання затверджені кафедрою. З метою виявлення готовності студента до захисту випускаючою кафедрою проводяться попередні захисти МР.

Загальні вимоги до змісту і об'єму МР

Магістерська дисертація повинна включати обґрунтування актуальності теми і її зв'язок з попередніми розробками у відповідній предметній області, містити сукупність результатів і наукових положень, що висуваються автором для захисту, мати внутрішню єдність, свідчити про здатність автора самостійно вести науковий пошук, використовуючи теоретичні знання і практичні

навички, бачити професійні проблеми, уміти формулювати завдання дослідження, вибирати методи їх вирішення. Зміст роботи можуть складати результати теоретичних досліджень, розробка нових методологічних підходів до рішення наукових проблем, а також рішення завдань прикладного характеру.

Магістерська дисертація є письмовим багатосторінковим текстом-звітом про проведене наукове дослідження. Як і будь-який звіт, робота має стандартну структуру:

1. Титульний аркуш.
2. Зміст.
3. Вступ.
4. Теоретичний розділ, що має свою змістовну назву.
5. Методичний розділ, що має свою змістовну назву.
6. Емпіричний а глава, що має свою змістовну назву.
7. Висновок.
8. Додатки (якщо вони є).
9. Список використаних літературних джерел.

Об'єм МР складає не менш 80 сторінок основного тексту (без додатків і списку використаних літературних джерел) і не повинен перевищувати 100 сторінок.

Кількість літературних джерел – не менш 60, з них кількість учбових посібників не повинна перевищувати 1/4 частини.

Вступ

Написання магістерської дисертації починається з викладу вступу. Після ознайомлення зі вступом читач повинен знати, чому було вирішено провести саме це дослідження, які його цілі і завдання.

Основна функція розділу "Вступ" - дати загальне уявлення про МР. Він повинен відбивати основні характеристики роботи, такі як:

- проблема дослідження;
- актуальність;
- мета і завдання дослідження
- об'єкт і предмет дослідження;
- використовувані методи, етапи проведення дослідження;
- емпірична база дослідження, загальна характеристика вибірки;
- теоретичне значення;
- практичне значення;
- апробація (якщо вона є)
- структура тексту.

Теоретичний розділ

Перший розділ дисертації є не лише теоретичним оглядом з проблеми дослідження. Основна мета написання першого, теоретичного розділу полягає в такому аналізі літератури, який би дозволив запропонувати шляхи вирішення проблеми дослідження і логічно вивести мету і дослідницькі завдання.

Зібрані в першому розділі МР з метою теоретичного аналізу проблеми літературні матеріали можуть бути скомпоновані за хронологічним принципом, описуючи етапи дослідження проблеми вітчизняними і зарубіжними авторами. Тим самим розкривається "історія питання", простежується історична спадкоємність в роботах різних авторів, присвячених вивченню одній або схожих проблем. Можливо також тематична побудова літературного огляду. Для цього у водній частині тексту розділу позначаються основні сторони, аспекти проблеми, що розробляється, а потім послідовно і детальніше аналізуються роботи, в яких вивчалися ці аспекти. При цьому виявляються "розриви" в загальному масиві даних (щось вивчено краще, щось - гірше, а щось не вивчене зовсім) або протиріччя у висновках дослідників. Найприйнятніша для магістерської дисертації логічна побудова, оскільки

дозволяє повною мірою показати суть проблеми, що вивчається. Тоді структура тексту може бути приблизно такою:

1. Феноменологічний опис, тобто опис проявів. Область проявів, їх частота, часові, інтенсивність та інші якісні характеристики.
2. Місце явища, що вивчається, серед інших явищ в цій предметній області, тобто його взаємозв'язки і взаємовпливи, а також чинники, що його обумовлюють.
3. Суть, природа явища. Наявні в літературі визначення цього явища. Характеристика міри різноманітності в його розумінні.
4. Закономірності, яким підкоряється явище.
5. Прикладне, практичне використання явища (властивості або функції).

Виявлені в ході такого аналізу маловивчені або невивчені зовсім питання, суперечність теоретичних представлень різних авторів, протиріччя в наявних емпіричних даних, тощо створюють передумови для формулювання наукової проблеми і для обґрунтування цілей власне емпіричного дослідження.

Методичний розділ

У методичному розділі викладаються.

1. Обраний методологічний підхід з точки зору якого розглядається явище, що вивчається. Структура явища.
2. Основні методи і процедури дослідження.
3. Розглядаються етапи дослідження і його структура.
4. Надається загальна характеристика вибірки. Характеристика окремих груп (контрольної, експериментальної).
5. Надається характеристика емпіричної бази дослідження.

Емпіричний розділ

Емпіричний розділ МР є повноцінним звітом про роботу по збору і аналізу емпіричних, експериментальних даних. Стандартна структура цього розділу містить наступні пункти.

1. Опис і аналіз результатів дослідження.
2. Викладання способів психологічного впливу: програми консультативної роботи, корегуючої роботи, роботи з психологічного супроводу, якщо така робота проводилася.
3. Обговорення результатів дослідження.
4. Висновки.

Підготовка до захисту магістерської дисертації

Закінчена і оформлена відповідно до вказаних вище вимог дисертація підписується студентом, науковим керівником і консультантами, якщо такі призначені, і представляється студентом в роздрукованому виді разом з письмовим відгуком наукового керівника, зовнішню рецензією, внутрішню рецензією та подається на кафедру не пізніше за термін, встановлений наказом про проведення захистів магістерських дисертацій.

Співробітник випускаючої кафедри розписується в отриманні роботи і фіксує термін її здачі в спеціальному журналі. Цей варіант роботи вважається остаточним. Він не підлягає доопрацюванню або заміні.

Випускаюча кафедра повинна представити дисертацію разом з письмовими відгуками наукового керівника і рецензентів відповідальному секретареві ДЕК не пізніше, чим за один день до захисту. Отримання негативного відгуку не являється перешкодою до представлення роботи на захист.

Загальні вимоги до відгуку наукового керівника на МР

У відгуку науковий керівник характеризує якість роботи, відмічає позитивні сторони, особлива увага звертається на недоліки, визначається міра самостійності і творчого підходу, виявлені студентом в період підготовки дисертації, міра відповідності вимогам, що пред'являються до магістерських робіт, рекомендує магістерську дисертацію до захисту.

Об'єм відгуку складає одну - дві сторінки машинописного тексту.

У випадку якщо студент не представив дисертацію з відгуком наукового керівника до зазначеного терміну, протягом трьох днів випускаюча кафедра представляє відповідальному секретареві ДЕК акт за підписом завідувача кафедрою про непередставлення роботи. Захист цієї роботи проводиться відповідно до Положення про підсумкову державну атестацію ОНУ ім. І.І. Мечникова разом з роботами, що отримали на захисті незадовільну оцінку.

Загальні вимоги до відгуку рецензента на МР

У рецензії дається аналіз змісту і основних положень роботи, що рецензується, оцінка актуальності обраної теми, самостійності підходу до її розкриття (наявність власної точки зору автора), уміння користуватися сучасними методами збору і обробки інформації, міри обґрунтованості висновків і рекомендацій, достовірності отриманих результатів, їх новизни і практичної значущості. Наряду з позитивними сторонами роботи відзначаються її недоліки. На закінчення рецензент дає характеристику загального рівня магістерської дисертації і оцінює її, після чого підписує титульний аркуш роботи.

Об'єм рецензії повинен складати від однієї до трьох сторінок машинописного тексту.

Процедура захисту МР

Захист магістерської дисертації проводиться у встановлений термін на засіданні ДЕК з участю не менше двох третин її складу. Окрім членів ДЕК на захисті бажано присутність наукового керівника і рецензента дисертації, а також можлива присутність викладачів і студентів.

Порядок і процедура захисту дисертації визначена Положенням про підсумкову державну атестацію ОНУ ім. І.І. Мечникова. Захист починається з доповіді студента за темою дисертації. Доповідь слід починати з обґрунтування актуальності обраної теми, опису наукової проблеми і формулювання мети дослідження, а потім в послідовності, встановленою логікою проведеного дослідження. По розділам розкривається основний зміст роботи, звертаючи особливу увагу на найбільш важливі розділи і цікаві результати, новизну роботи, критичні зіставлення і оцінки. Заключна частина доповіді будується за текстом висновків дисертації, перераховуються загальні висновки без повторення тих узагальнень, які зроблені при характеристиці розділів основної частини, збираються до купи основні рекомендації. Студент повинен викладати основний зміст дисертації вільно, не читаючи письмового тексту.

Після завершення доповіді члени ДЕК ставлять студентові питання, як безпосередньо пов'язані з темою дисертації, так і такі, що близько відносяться до неї. При відповідях на питання студент має право користуватися своєю роботою.

Після закінчення відповідей на поставлені запитання, характеристики роботи з боку наукового керівника та рецензентів, дискусії студентові надається завершальне слово. У своєму завершальному слові студент повинен відповісти на зауваження рецензента і членів ДЕК. Після завершального слова студента процедура захисту дисертації вважається закінченою.

Результати захисту магістерської дисертації визначаються на закритому засіданні ДЕК після проведення усіх захистів, призначених на поточну дату, на основі наступних оцінок:

- наукового керівника за якість роботи, міру її відповідності вимогам, що пред'являється до магістерських дисертацій;
- рецензента за роботу в цілому, враховуючи міру обґрунтованості висновків і рекомендацій, їх новизни і практичної значущості;
- членів ДЕК за зміст роботи, її захист, включаючи доповідь, відповіді на запитання і зауваження рецензентів.

Підсумкова оцінка за результатами захисту МР студента за 5-ти бальною системою проставляється в протокол засідання комісії і залікову книжку студента, в яких розписуються голова і члени ДЕК. У разі отримання незадовільної оцінки при захисті МР дисертації повторний захист проводиться відповідно до Положення про підсумкову державну атестацію ОНУ ім. І.І. Мечникова.

При оцінці магістерської дисертації члени комісії керуються наступними критеріями:

- Відповідність змісту магістерській дисертації роботи затвердженій темі.
- Виконання поставлених цілей і завдань.
- Оригінальність і новизна дослідження.
- Об'єм проаналізованого матеріалу.
- Повнота теоретичного огляду.
- Коректність дизайну емпіричного дослідження.
- Правильність обробки даних
- Правильність інтерпретації результатів дослідження.
- Відповідність висновків дослідження отриманим результатам.
- Правильність оформлення роботи.

3. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЙНИХ РОБІТ З ПСИХОЛОГІЇ

3.1. Загальні технічні вимоги

Тексти кваліфікаційних робіт є результатами наукової роботи студента. Тому вимоги до оформлення кваліфікаційних робіт відповідають вимогам **ДСТУ 3008-95**. Робота друкується на стандартному аркуші паперу формату А4. Поля виставляються по усіх чотирьох сторонах друкарського листа: ліве поле - 30 мм, праве - 10 мм, верхнє і нижнє - 20 мм, зразкова кількість знаків на сторінці - 1800-2000. Шрифт Times New Roman розміром 14, міжрядковий інтервал - 1,5. Зміна шрифту і його форматування допускається тільки для акцентування уваги на певних термінах, формулах, заголовках.

У основному тексті мають бути розставлені перенесення слів. Заголовки розділів, пунктів, підпунктів, додатків і так далі друкуються в середині рядка без точки у кінці. Кожний новий розділ починається з нової сторінки. Ця ж вимога відноситься до інших основних структурних частин роботи (вступу, основної частини, списку літературних джерел, додатків і так далі). Кожний розділ повинен мати змістовну назву. Якщо заголовок складається з двох пропозицій, їх розділяють точкою.

Приклад 3.1. Правильний і неправильний варіанти оформлення заголовків

Неправильно	Правильно
Розділ 1. Емоційне вигорання	Розділ 1. Теоретичні основи вивчення синдрому «емоційного вигорання»
Розділ 2. Емпірична частина.	Розділ 2. Емпіричне дослідження особистісних особливостей як чинника формування синдрому «емоційного вигорання» у тренерів

Розділи роботи мають порядкову нумерацію в межах усього тексту (Розділ 1., Розділ 2. і так далі). Позначення пунктів у кожному розділі включають номер розділу та порядковий номер пункту (1.1, 1.2, 1.3 і так далі). У випадку

якщо пункти розділені на дрібніші одиниці - підпункти, нумерація включає номер розділу, номер пункту, номер підпункту (1.1.1, 1.1.2, 1.1.3 і так далі). Після номера пункту або підпункту в тексті крапка не ставиться.

Сторінки письмової роботи (включаючи малюнки і додатки) повинні мати крізну нумерацію. Першою сторінкою є титульний аркуш, на якому номер сторінки не проставляється. Титульний аркуш і зміст оформляються за установленим зразком.

3.2. Правила написання буквених абrevіатур

У тексті письмової роботи, окрім загальноприйнятих буквених абrevіатур, можуть бути використані буквені абrevіатури, що вводяться особисто автором які скорочено означають які-небудь поняття з відповідних областей знання. При введенні в текст абrevіатури, обов'язково потрібне її пояснення. Перший раз абrevіатура вказується в круглих дужках після повного найменування, надалі вона вживається в тексті без розшифровки.

Приклад 3.2. Оформлення абrevіатури

У нашому дослідженні під комунікативним потенціалом (КП) розуміється характеристика можливостей людини, які і визначають якість її спілкування. Розвиток КП особистості можна трактувати як процес становлення системи стійких комунікативних зв'язків, які опосередковують змістом, цінностями, сенсом спільної діяльності, особливостями соціально психологічного відображення соціальної реальності для кожного з учасників спілкування.

3.3. Правила написання формул, символів

Формули мають в розпорядженні окремі рядки в центрі листа або усередині текстових рядків. У тексті рекомендується поміщати формули короткі, прості, такі, що не мають самостійного значення і не пронумеровані. Найбільш важливі формули, а також довгі і громіздкі формули, що містять

знаки підсумовування, дифференціювання, інтеграції, розташовують на окремих рядках. Вище і нижче за кожною формулою повинно бути залишено не менш одній вільною строки.

Нумерувати слід найбільш важливі формули, на які є посилання в роботі. Порядкові номери формул означають арабськими цифрами в круглих дужках у правого краю сторінки. Наприклад (2.2) (друга формула другого розділу). Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів слід приводити безпосередньо під формулою в тій же послідовності, в якій вони дані у формулі.

Приклад 3.3. Оформлення формули

$$C_i = \frac{\sum_{i=1}^N (R_i^- + R_i^+)}{N - 1} \quad (2.2)$$

де C_i – соціометричний статус i -члена;

R_i – отримані членом позитивні вибори (+) і негативні вибори (-);

N – число членів в групі.

3.4. Правила оформлення таблиць, малюнків, графіків

Таблиці, малюнки, графіки слід розташовувати безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються уперше, або на наступній сторінці. Усі таблиці і малюнки повинні мати назви і порядкову нумерацію (наприклад, Таблиця 1.1, Малюнок 3.1). Нумерація таблиць і малюнків має бути крізною для кожного розділу тексту. Перша цифра при нумерації таблиці позначає номер розділу друга крізну нумерацію у розділі. Назва таблиці поміщається над таблицею після абзацного відступу з порядковим номером таблиці.

Приклад 3.4. Оформлення таблиці

Таблиця 2.1.

Розвиток комунікативних умінь (у відсотках)

Перелік комунікативних	"залежні"	"упевнені"	"агресивні"
------------------------	-----------	------------	-------------

умінь		юн.	дівч.	юн.	дівч.	юн.	дівч.
1.	Уміння прийняти співчуття і підтримку від іншого	65,5	38,5	19,5	56,5	15	5
2.	Уміння вступити в контакт з іншою людиною	41	53	39,5	46	19,5	1

Таблицю з великою кількістю рядків допускається переносити на інший лист (сторінку). При перенесенні частини таблиці на інший лист (сторінку) слово «Таблиця», її номер і заголовок вказують один раз справа над першою частиною таблиці, над іншими частинами пишуть слово «Продовження» і вказують номер таблиці (Наприклад: «Продовження таблиці 2.3»).

Не допускається пряме копіювання в текст вихідних таблиць звіту комп'ютерної програми (SPSS, EXCEL, Statastica та ін.). Таблиці мають бути побудовані наново. Усі позначення мають бути перекладені українською мовою, а результати обчислення суміжних величин узагальнюються в загальній таблиці. Не допускається використання в таблицях тексту кодів змінних. Назви змінних мають бути змістовними і зрозумілими читачеві без додаткових пояснень з боку автора роботи.

3.5. Правила оформлення ілюстрацій

Ілюстрації розміщуються тоді, коли вони можуть надати матеріалу, що викладається, ясність, конкретність і образність. Усі ілюстрації (фотографії, схеми, діаграми, тощо) іменуються рисунками і нумеруються послідовно в межах розділу арабськими цифрами. Наприклад, рис. 2.3. (третій малюнок другого розділу). Усі малюнки супроводжуються підписом безпосередньо після малюнка. У кінці підпису (найменування малюнка) крапка не ставиться. Малюнки повинні розміщуватися відразу ж після першої згадки про них в контексті письмової роботи. Якщо після згадки про малюнок місце, що залишилося, на сторінці не дозволяє його розмістити, то малюнок розміщується на наступній сторінці.

Приклад 3.5. Оформлення ілюстрації

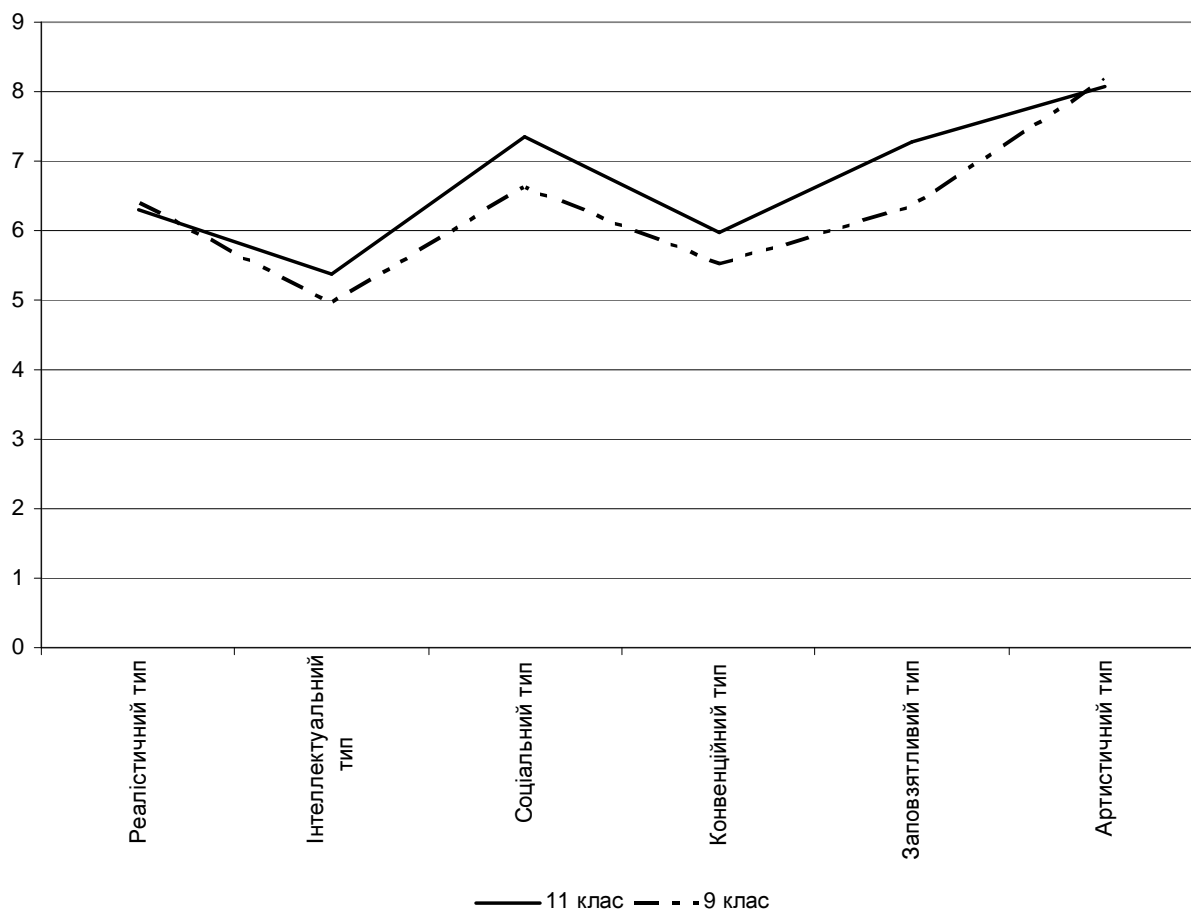

Рис. 2.3. Усереднені профілі професійних особистісних типів школярів

3.6. Правила оформлення бібліографічного списку

Бібліографічний список (розділ у кінці тексту після висновків і додатків під назвою "Список використаних джерел") включає літературні, статистичні і інші джерела, матеріали з яких використовувалися при написанні кваліфікаційної роботи. Він складається з таких літературних джерел, як монографічна література, періодична література (статті з журналів і газет), докторські і кандидатські дисертації і їх автореферати, законодавчі і інструктивні матеріали, статистичні збірки, а також інші звітні і облікові матеріали, web-сайти. Спосіб побудови списку визначається автором і науковим керівником. Для кваліфікаційних робіт з психології рекомендуються два способи розміщення літературних джерел.

У порядку появи посилань у тексті.

В алфавітному порядку прізвищ перших авторів або заголовків у хронологічному порядку.

Посилання на літературу подаються відповідно до прийнятих стандартів. Стандарт наводиться у додатку 3.

На усі поміщені в бібліографічний список джерела мають бути посилання в тексті. Наявність в списку літератури нецитованих джерел не допускається.

3.7. Правила оформлення посилань на літературні джерела¹⁰

Залежно від того, який обраний спосіб побудови бібліографічного списку, слід використовувати один з двох способів оформлення посилань в тексті.

При використанні нумерованого списку літератури посилання в тексті оформляється у вигляді номера джерела в списку, поміщеного в квадратні дужки: [12].

При використанні ненумерованого списку літератури посилання в тексті оформляється у вигляді прізвища автора і, через кому, року видання, поміщених в квадратні дужки: [Виготский, 1984]. Якщо у роботі, на яку приводиться посилання, більше двох авторів, то в квадратних дужках вказується прізвище тільки першого автора, а замість наступних прізвищ пишеться «та ін.». У разі, коли в списку приводяться роботи різних авторів з однаковими прізвищами, приводиться прізвище з ініціалами: [Леонтьев О., 2003]. Якщо за один рік вийшло декілька робіт одного і того ж автора, то в посиланні додаються порядкові букви, відповідно порядку розташування робіт в бібліографічному списку: [Болтова, 2007б].

Посилатися в тексті на літературні джерела доводиться в різних ситуаціях: пряме цитування, виклад оригінальних думок без цитування, цитування не по

¹⁰ Правила оформлення надаються згідно ГОСТу 7.1-84

першоджерелу, перерахування авторів, що працювали над схожою проблемою, приведення з іншого літературного джерела малюнка, схеми, таблиці.

Пряме цитування

При прямому цитуванні в тексті приводиться фраза або частина фрази з будь-якого джерела. Цитата обов'язково має бути поміщена в лапки. Після цитати в тексті в квадратних дужках вказується:

1. *У разі нумерованого списку літератури:* прізвище автора, рік видання роботи, що цитується і через кому - номер сторінки, на якій в цьому джерелі поміщений цитований текст.
2. *У разі нумерованого списку літератури:* номер джерела в списку джерел і через кому - номер сторінки, на якій в цьому джерелі поміщений текст, що цитується.

Загальні правила цитування

1. Текст цитати поміщається в лапки і приводиться в тій граматичній формі, в якій він надан у джерелі, із збереженням особливостей авторського написання.
2. Цитування має бути повним, без довільного скорочення цитованого фрагмента і без спотворення сенсу. Пропуск другорядних слів, що не впливають на сенс, позначається багатокрапкою.
3. Якщо, наводячи цитату, необхідно виділити в ній якісь слова, важливі для Вашого тексту, то після такого виділення *необхідно* вказати *початкові літери* свого імені і прізвища: (курсив мій – Л.А.), (підкреслено мною – Л.А.) і так далі
4. Не слід зловживати цитатами. Оптимальна кількість цитат в тексті – не більше двох на сторінці.
5. **Кожна** цитата повинна супроводжуватися посиланням на джерело, звідки вона була запозичена.

Виклад оригінальних думок без цитування

У разі переказу чийх-небудь ідей, думок, концепцій, але без прямого цитування, також необхідно посилатися на джерело, в якому ці ідеї, думки, концепції викладені. Переказ / виклад ідей, думок, концепцій в дужки не береться. Після переказу / викладу в квадратних дужках вказується:

1. *У разі нумерованого списку літератури:* прізвище автора, рік видання роботи, в якій ці ідеї, думки, концепції викладені.
2. *У разі нумерованого списку літератури:* номер джерела в списку джерел.

Цитування не по першоджерелу

У разі, коли першоджерело недоступне, а в наявності є інше джерело, в якому наводиться необхідна цитата, то можна привести в тексті цю цитату, пославшись на джерело, що мається в наявності. Цитата оформляється також, як і у випадку прямого цитування, але після цитати в тексті в квадратних дужках вказується:

1. *У разі нумерованого списку літератури:* на початку приводять слова: «Цит. за:» (цитується за), потім прізвище автора, рік видання роботи, за якою наводиться цитата, і через кому - номер сторінки, на якій в цьому джерелі поміщений цитований текст.
2. *У разі нумерованого списку літератури:* на початку приводять слова: «Цит. за:» (цитується за), потім номер джерела в списку джерел, за яким наводиться цитата, і через кому - номер сторінки, на якій в цьому джерелі поміщений цитований текст.

Перерахування авторів, що працювали над схожою проблемою

У разі, коли в тексті перераховуються автори, що працювали над схожою проблемою, то також необхідно посилатися на їх роботи. При цьому в тексті в квадратних дужках вказуються:

1. *У разі нумерованого списку літератури:* прізвища авторів і роки видання їх робіт, в яких їх ідеї викладені, розділені крапкою з комою.
2. *У разі нумерованого списку літератури:* номери їх робіт в списку джерел, розділені крапкою з комою.

Приведення з іншого джерела малюнка, схеми, таблиці

У разі, коли в тексті приводяться малюнки, схеми, таблиці з інших літературних джерел, то необхідно вказувати, звідки вони були узяті. При цьому після вказівки назви малюнка, схеми, таблиці в квадратних дужках вказуються:

1. *У разі нумерованого списку літератури:* на початку приводять слова: "Привод. за:" (приводиться за), потім прізвище автора, рік видання роботи, з котрої узятий малюнок, схема, таблиця і через кому - номер сторінки, на який в цьому джерелі поміщений цей малюнок, схема, таблиця.
2. *У разі нумерованого списку літератури:* на початку приводять слова: "Привод. за:" (приводиться за), потім номер джерела в списку літератури, з котрого узятий малюнок, схема, таблиця і через кому - номер сторінки, на який в цьому джерелі поміщений цей малюнок, схема, таблиця.

Приклад 3.6. Посилання в тексті на літературні джерела

Ситуація посилання	Нумерований список літератури	Ненумерований список літератури
Пряме цитування	[14, С. 236]	[Тігаренко, 2006, С. 175]
Виклад оригінальних думок без цитування	[12]	[Виготський, 1984]
Цитування не по першоджерелу	[Цит. за: 14, С. 236]	[Цит. за: Роменець, 2008, С. 236]
Перерахування авторів, що працювали над схожою проблемою	[5; 6; 18; 21; 34]	[Манюха, 1996; Татенко, 1998; Бех, 2000; Рибалко, 2001]

Приведення з іншого літературного джерела малюнка, схеми, таблиці	[Привед. за: 14, С. 236]	[Привед. за: Корольчук, 2005, С. 236]
---	--------------------------	---------------------------------------

При кожній згадці прізвища авторів обговорюваних робіт, потрібне вказувати їх ініціали. При цьому між ініціалами і прізвищем необхідно робити нерозривний пропуск, для того, щоб ініціали і прізвище завжди розташовувалися на одному і тому ж рядку.

3.8. Правила оформлення додатків

Додаток — завершальна частина роботи, яка має додаткове, зазвичай довідкове значення, але являється необхідною для повнішого освітлення теми. За змістом додатка можуть бути дуже різноманітні. Вони можуть включати матеріали, які потрібні для розуміння суті роботи, але не входять в основний текст, оскільки перенавантажують зміст розділів. До таких матеріалів відносяться: детальний опис методики, якщо вона нова (наприклад, повний текст опитувальника); «сирі» дані, наприклад, протоколи, приклади малюнків випробовуваних, звідні таблиці і тому подібне; копії справжніх документів, витяги із звітних матеріалів, окремі положення з інструкцій і правил і так далі. За формою вони можуть бути текстом, таблицями, графіками, картами. У додатки не включається список використаної літератури, довідкові коментарі і примітки, які являються не доповненням до основного тексту, а елементами довідково-супровідного апарату роботи, що допомагають користуватися її основним текстом. Додатки оформляються як продовження тексту на його останніх сторінках.

Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки з вказівкою в правому верхньому кутку слова "Додаток А" і мати тематичний заголовок. За наявності в роботі більш одного додатка, їх слід позначати заглавними буквами алфавіту починаючи з А, крім букв І, Ї, З, Й, Ч, Ь, И. Допускається позначення додатків літерами латинського алфавіту, за винятком букв І і О. У разі повного

використання літер українського і латинського алфавітів допускається позначати додатки арабськими цифрами.

Кожен додаток повинен починатися з нового аркуша і мати заголовок, виконаний великими літерами. У правому верхньому кутку над заголовком великими літерами пишеться відповідно: ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б тощо.

Нумерація сторінок, на яких даються додатки, має бути крізною і продовжувати загальну нумерацію сторінок основного тексту. Зв'язок основного тексту з додатками здійснюється через посилання, які вживаються із словом "дивися", воно зазвичай скорочується і полягає разом з шифром в круглій дужці за формою. Наприклад, так: (див. Додаток А). Додатки розташовують в порядку посилань на них в тексті. Віддзеркалення додатка в змісті роботи робиться у вигляді самостійної рубрики з повною назвою кожного застосування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Закон України „Про освіту”
2. Закон України “Про вищу освіту” (№ 2984-III від 17.01.2002).
3. Положення „Про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту)” (№ 1/9-168 від 25.04.2001)
4. ДСТУ 3008-95. Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення. – К.: Держстандарт України, 1995. – 38 с.
5. ГОСТу 7.1-84
6. Батаршев А.В. Рефераты, контрольные и дипломные работы по психологии. Практические рекомендации по разработке и оформлению (для студентов, аспирантов, преподавателей, практических психологов). – М.: ТЦ «Сфера», 2002. – 144 с.
7. Бюлетень ВАК України. Спеціальний випуск. – 2007. – № 6. – 48 с.
8. Довідник офіційного опонента. Збірник нормативних документів та інформаційних матеріалів з питань експертизи дисертаційних документів. – К.: Редакція «Бюлетеня Вищої атестаційної комісії України», видавництво «Толока», 2008 – 64 с.
9. Куликов Л.В. Психологические исследования: Методические рекомендации по проведению. СПб.: Речь, 2001.
10. Кэмпбелл Д. Модели экспериментов в социальной психологии и прикладных исследованиях. СПб., 1996. С.192-239
11. Моргун В.Ф, Москаленко Л.С. Кваліфікаційні наукові роботи з психології. Методичні поради студентам // Практична психологія та соціальна робота. - № 5. – 2006. – С. 57 – 61.
12. Тихомандрицкая О. А. Программа эмпирического исследования // Социальная психология: Практикум / Под ред. Т. В. Фоломеевой. М. : Аспект Пресс, 2006. С. 25.

13. Штроо В. А. Как оформлять дипломные работы по психологии // Экспериментальная психология: Практикум: Учебное пособие для вузов / Под ред. С. Д. Смирнова, Т.В. Корниловой. М. : Аспект Пресс, 2002. С. 358-374.
14. Эхо Ю. Письменные работы в ВУЗах: Практическое руководство для всех, кто пишет дипломные, курсовые, контрольные, доклады, рефераты, диссертации. – М.: Флинта, 1997. – 240 с.

ДОДАТКИ**ДОДАТОК 1****ПРИКЛАД ЗАЯВИ ПРО ВИБІР ТЕМИ ТА ЗАТВЕРДЖЕННЯ НАУКОВОГО
КЕРІВНИКА**

Завідуючому кафедрі _____
Ф.І.П _____
студента __ курсу _____ форми навчання
Ф.І.П _____

Заява

Прошу затвердити тему моєї курсової (випускної кваліфікаційної,
дипломної або магістерської) _____
та призначити науковим керівником _____

(учена ступень, звання, прізвище, імя, по-батькові)

Підпис

Дата

**ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО ЛИСТА
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА
ІНСТИТУТ МАТЕМАТИКИ, ЕКОНОМІКИ, МЕХАНІКИ

Кафедра загальної та соціальної психології

КУРСОВА РОБОТА

(назва теми)

Студента _____ курсу
денної / заочної форми навчання

(прізвище, ім'я, по-батькові)

Науковий керівник

(науковий ступень, вчене звання, посада,
прізвище, ініціали)

Захищено на засіданні ЕК №
Протокол № _____ від "___" _____ р.
Оцінка _____

Завідувач кафедри

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
 ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА
 ІНСТИТУТ МАТЕМАТИКИ, ЕКОНОМІКИ, МЕХАНІКИ

Кафедра загальної і соціальної психології
 (назва кафедри)

Психологія 6.030102
 (код, назва напрямку / спеціальності)

Бакалавр
 (бакалавр, денне відділення 2011 року випуску)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(назва теми)

Студента _____ курсу
 денної / заочної форми навчання

 (прізвище, ім'я, по-батькові)

Науковий керівник

 (науковий ступень, вчене звання, посада,
 прізвище, ініціали)

Рецензент

 (науковий ступень, вчене звання, посада,
 прізвище, ініціали)

Рекомендовано до захисту

Захищено на засіданні ДЕК №

Протокол засідання кафедри
 № _____ від «__» _____ р.

протокол № від «__» _____ р.
 Оцінка _____
 (за 4-х бальною шкалою)

Завідуючий кафедрою

Голова ДЕК _____
 (підпис) (прізвище, ініціали)

 (підпис) (прізвище, ініціали)

Одеса – 20__

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
 ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА
 ІНСТИТУТ МАТЕМАТИКИ, ЕКОНОМІКИ, МЕХАНІКИ

Кафедра загальної і соціальної психології
 (назва кафедри)

Психологія 6.04020
 (код, назва напрямку / спеціальності)

Бакалавр
 (бакалавр, заочне відділення 2011 року випуску)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

_____ (назва теми)

Студента _____ курсу
 денної / заочної форми навчання

_____ (прізвище, ім'я, по-батькові)

Науковий керівник

_____ (науковий ступень, вчене звання, посада,
 прізвище, ініціали)

Рецензент

_____ (науковий ступень, вчене звання, посада,
 прізвище, ініціали)

Рекомендовано до захисту

Протокол засідання кафедри
 № _____ від «__» _____ р.

Завідуючий кафедрою

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Захищено на засіданні ДЕК №

протокол № від «__» _____ р.
 Оцінка _____

(за 4-х бальною шкалою)

Голова ДЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
 ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені І.І. МЕЧНИКОВА
 ІНСТИТУТ МАТЕМАТИКИ, ЕКОНОМІКИ, МЕХАНІКИ

Кафедра загальної і соціальної психології
 (назва кафедри)

Психологія 7.040101
 (код, назва напрямку / спеціальності)

Спеціаліст
 (спеціаліст, денне/заочне відділення 2011 року випуску)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(назва теми)

Студента _____ курсу
 денної / заочної форми навчання

 (прізвище, ім'я, по-батькові)

Науковий керівник

 (науковий ступень, вчене звання, посада,
 прізвище, ініціали)

Рецензент

 (науковий ступень, вчене звання, посада,
 прізвище, ініціали)

Рекомендовано до захисту

Захищено на засіданні ДЕК №

Протокол засідання кафедри
 № _____ від «__» _____ р.

протокол № від «__» _____ р.
 Оцінка _____
 (за 4-х бальною шкалою)

Завідуючий кафедрою

Голова ДЕК _____
 (підпис) (прізвище, ініціали)

 (підпис) (прізвище, ініціали)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
 ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. І.І. МЕЧНИКОВА
 ІНСТИТУТ МАТЕМАТИКИ, ЕКОНОМІКИ, МЕХАНІКИ

Кафедра загальної і соціальної психології
 (назва кафедри)

Психологія 8.040101
 (код, назва напрямку / спеціальності)

Магістр
 (магістр, 2011 року випуску)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

(назва теми)

Студента _____ курсу
 денної / заочної форми навчання

_____ (прізвище, ім'я, по-батькові)

Науковий керівник

_____ (науковий ступень, вчене звання, посада,
 прізвище, ініціали)

Рецензент

_____ (науковий ступень, вчене звання, посада,
 прізвище, ініціали)

Рекомендовано до захисту

Протокол засідання кафедри
 № _____ від «__» _____ р.

Завідуючий кафедрою

_____ (підпис) _____ (прізвище, ініціали)

Захищено на засіданні ДЕК №

протокол № від «__» _____ р.
 Оцінка _____

(за 4-х бальною шкалою)

Голова ДЕК _____

(підпис) (прізвище, ініціали)

**ПРИКЛАДИ ОФОРМЛЕННЯ
БІБЛІОГРАФІЧНОГО ОПИСУ У СПИСКУ ДЖЕРЕЛ, ЯКИЙ НАВОДЯТЬ У КВАЛІФІКАЦІЙНІЙ
РОБОТІ**

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<p>Василій Великий. Гомілії / Василій Великий ; [пер. з давньогрец. Л. Звонська]. - Львів : Свічадо, 2006. - 307 с. - (Джерела християнського Сходу. Золотий вік патристики IV-V ст. ; № 14).</p> <p>Коренівський Д. Г. Дестабілізуючий ефект параметричного білого шуму в неперервних та дискретних динамічних системах / Коренівський Д. Г. - К. : ін-т математики, 2006. - 111 с. - (Математика та її застосування) (Праці / ін-т математики НАН України ; т. 59).</p> <p>Матюх Н. Д. Що дорожче срібла-золота / Наталія Дмитрівна Матюх. - К. : Асамблея діл. кіл : ін-т соц. іміджмейкінгу, 2006. - 311 с. - (Ювеліри України ; т. 1).</p> <p>Шкляр В. Елементал : [роман] / Василь Шкляр. - Львів : Кальварія, 2005. - 196, [1] с. - (Першотвір).</p>
Два автори	<p>Матяш і. Б. Діяльність Надзвичайної дипломатичної місії УНР в Угорщині : історія, спогади, арх. док. / і. Матяш, Ю. Мушка. - К. : Києво-Могилян. акад., 2005. - 397, [1] с. - (Бібліотека наукового щорічника "Україна дипломатична" ; вип. 1).</p> <p>Ромовська З. В. Сімейне законодавство України / З. В. Ромовська, Ю. В. Черняк. - К. : Прецедент, 2006. - 93 с. - (Юридична бібліотека. Бібліотека адвоката) (Матеріали до складання кваліфікаційних іспитів для отримання Свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю ; вип. 11).</p> <p>Суберляк О. В. Технологія переробки полімерних та композиційних матеріалів : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. В. Суберляк, П. і. Баштанник. - Львів : Растр-7, 2007. - 375 с.</p>
Три автори	<p>Акофф Р. Л. Идеализированное проектирование: как предотвратить завтрашний кризис сегодня. Создание будущего организации / Акофф Р. Л., Магидсон Д., Эддисон Г. Д. ; пер. с англ. Ф. П. Тарасенко. - Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2007. - ХЛШ, 265 с.</p>
Чотири автори	<p>Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / [Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов і. В., Нечипорук А. А.]. - К. : НДІ "Украгпромпромпродуктивність", 2006. - 106 с. - (Бібліотека спеціаліста АПК. Економічні нормативи).</p> <p>Механізація переробної галузі агропромислового комплексу : [підруч. для учнів проф.-техн. навч. закл.] / О. В. Гвоздев, Ф. Ю. Ялпачик, Ю. П. Рогач, М. М. Сердюк. - К. : Вища освіта, 2006. - 478, [1] с. - (ПТО: Професійно-технічна освіта).</p>
П'ять і більше авторів	<p>Психология менеджмента / [Власов П. К., Липницкий А. В., Луцкихина И. М. и др.] ; под ред. Г. С. Никифорова. - [3-е изд.]. - Х. : Гуманитар. центр, 2007. - 510 с.</p> <p>Формування здорового способу життя молоді : навч.-метод. посіб. для працівників соц. служб для сім'ї, дітей та молоді / [Т. В. Бондар, О. Г. Карпенко, Д. М. Дикова-Фаворська та ін.]. - К. : Укр. ін-т соц. дослідж., 2005. - 115 с. - (Серія "Формування здорового способу життя молоді" : у 14 кн., кн. 13).</p>
Без автора	<p>історія Свято-Михайлівського Золотоверхого монастиря / [авт. тексту В. Клос]. - К. : Грані-Т, 2007. - 119 с. - (Грані світу).</p>

	<p>Воскресіння мертвих : українська барокова драма : антологія / [упорядкув., ст., пер. і прим. В. О. Шевчук]. - К. : Грамота, 2007. - 638, [1] с.</p> <p>Тіло чи особистість? Жіноча тілесність у вибраній малій українській прозі та графіці кінця ХІХ - початку ХХ століття : [антологія / упоряд.: Л. Таран, О. Лагутенко]. - К. : Грані-Т, 2007. - 190, [1] с.</p> <p>Проблеми типологічної та квантитативної лексикології : [зб.наук.праць / наук. ред. Каліушенко В. та ін.]. - Чернівці : Рута, 2007. - 310 с.</p>
Багатотомний документ	<p>історія Національної академії наук України, 1941-1945 / [упоряд. Л. М. Яременко та ін.]. - К. : Нац. б-ка України ім. В. і Вернадського, 2007-.- (Джерела з історії науки в Україні). Ч. 2 : Додатки - 2007. -573, [1] с.</p> <p>Межгосударственные стандарты : каталог в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Рубцова Е. Ю. ; ред. Иванов В. Л.]. - Львов : НТЦ "Леонорм-Стандарт", 2005-.- (Серия "Нормативная база предприятия"). Т. 1. - 2005. -277 с.</p> <p>Дарова А. Т. Неисповедимы пути Господни... : (Дочь врага народа) : трилогия / А. Дарова. - Одесса : Астропринт, 2006-.- (Сочинения : в 8 кн. / А. Дарова ; кн. 4).</p> <p>Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : Особенная часть : в 6 т. / Н. П. Кучерявенко. - Х. Право, 2002-.- Т. 4: Косвенные налоги. - 2007. - 534 с.</p> <p>Реабілітовані історією. Житомирська область : [у 7 т.]. - Житомир : Полісся, 2006-.- (Науково-документальна серія книг "Реабілітовані історією" : у 27 т. / голов. редкол.: Тронько П. Т. (голова) [та ін.]). Кн. 1 / [обл. редкол.: Синявська і. М. (голова) та ін.]. - 2006. - 721, [2] с.</p> <p>Бондаренко В. Г. Теорія ймовірностей і математична статистика. Ч.1 / В. Г. Бондаренко, і. Ю. Канівська, С. М. Парамонова. - К. : НТУУ "КПІ", 2006. - 125 с.</p>
Матеріали конференцій, з'їздів	<p>Економіка, менеджмент, освіта в системі реформування агропромислового комплексу : матеріали Всеукр. конф. молодих учених-аграрників ["Молодь України і аграрна реформа"], (Харків, 11-13 жовт. 2000 р.) / М-во аграр. політики, Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва. - Х. : Харк. держ. аграр. ун-т ім. В. В. Докучаєва, 2000. - 167 с.</p> <p>Кібернетика в сучасних економічних процесах : зб. текстів виступів на республік. міжвуз. наук.-практ. конф. / Держкомстат України, ін-т статистики, обліку та аудиту. - К. : іСОА, 2002. - 147 с.</p> <p>Матеріали ІХ з'їзду Асоціації українських банків, 30 червня 2000 р. інформ. бюл. - К. : Асоц. укр. банків, 2000. - 117 с. - (Спецвип.: 10 років АУБ).</p> <p>Оцінка й обґрунтування продовження ресурсу елементів конструкцій : праці конф., 6-9 черв. 2000 р., Київ. Т. 2 / відп. Ред. В. Т. Трошенко. - К. : НАН України, ін-т пробл. міцності, 2000. - С. 559-956, Хііі, [2] с. - (Ресурс 2000).</p> <p>Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій : зб. наук. праць / наук. ред. В. і. Моссаковський. - Дніпропетровськ : Навч. кн., 1999. - 215 с.</p> <p>Ризикологія в економіці та підприємстві : зб. наук. праць за матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., 27-28 берез. 2001 р. / М-во освіти і науки України, Держ податк. адмін. України [та ін.]. - К. : КНЕУ : Акад. ДПС України, 2001. - 452 с.</p>
Препринти	Шиляев Б. А. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов

	<p>нейтронами источника ННЦ ХФТИ/ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов / Шилиев Б. А., Воеводин В. Н. - Х. ННЦ ХФТИ, 2006. - 19 с. - (Препринт / НАН Украины, Нац. науч. центр "Харьк. физ.-техн. ин-т" ; ХФТИ 2006-4).</p> <p>Панасюк М. і. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами / Панасюк М. і., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. - Чернобыль : ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. - 7, [1] с. - (Препринт / НАН України, ін-т пробл. безпеки АЕС ; 06-1).</p>
Депоновані наукові праці	<p>Социологическое исследование малых групп населения / В. И. Иванов [и др.] ; М-во образования Рос. Федерации, Финансовая академия. - М., 2002. - 110 с. - Деп. в ВИНТИ 13.06.02, № 145432.</p> <p>Разумовский, В. А. Управление маркетинговыми исследованиями в регионе / В. А. Разумовский, Д. А. Андреев. - М., 2002. - 210 с. - Деп. в ИНИОН Рос. акад. наук 15.02.02, № 139876.</p>
Словники	<p>Географія : словник-довідник / [авт.-уклад. Ципін В. Л.]. - Х. : Халімон, 2006. - 175, [1] с.</p> <p>Тимошенко З. і. Болонський процес в дії : словник-довідник основ. термінів і понять з орг. навч. процесу у вищ. навч. закл. / З. і. Тимошенко, О. і. Тимошенко. - К. : Європ. ун-т, 2007. - 57 с.</p> <p>Українсько-німецький тематичний словник [уклад. Н. Яцко та ін.]. - К. : Карпенко, 2007. - 219 с.</p> <p>Європейський Союз : словник-довідник / [ред.-упоряд. М. Марченко]. - 2-ге вид., оновл. - К. : К.і.С., 2006. - 138 с.</p>
Атласи	<p>Україна : екол.-геогр. атлас : присвяч. всесвіт. дню науки в ім'я миру та розвитку згідно з рішенням 31 сесії ген. конф. ЮНЕСКО / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.] ; Рада по вивч. продукт. сил України НАН України [та ін.]. - / [наук. редкол.: С. С. Куруленко та ін.]. - К. : Варта, 2006. - 217, [1] с.</p> <p>Анатомія пам'яті : атлас схем і рисунків провідних шляхів і структур нервової системи, що беруть участь у процесах пам'яті : посіб. для студ. та лікарів / О. Л. Дроздов, Л. А. Дзяк, В. О. Козлов, В. Д. Маковецький. - 2-ге вид., розшир. та доповн. - Дніпропетровськ : Пороги, 2005. - 218 с.</p> <p>Куерда Х. Атлас ботаніки / Хосе Куерда ; [пер. з ісп. В. Й. Шовкун]. - Х. : Ранок, 2005. - 96 с.</p>
Законодавчі та нормативні документи	<p>Кримінально-процесуальний кодекс України : за станом на 1 груд. 2005 р. / Верховна Рада України. - Офіц. вид. - К. : Парлам. вид-во, 2006. - 207 с. - (Бібліотека офіційних видань).</p> <p>Медична статистика статистика : зб. нормат. док. / упоряд. та голов. ред. В. М. Заболотько. - К. : МНІАЦ мед. статистики : Медінформ, 2006. - 459 с. - (Нормативні директивні правові документи).</p> <p>Експлуатація, порядок і терміни перевірки запобіжних пристроїв посудин, апаратів і трубопроводів теплових електростанцій : СОУ-Н ЕЕ 39.501:2007. - Офіц. вид. - К. : ГРІФРЕ : М-во палива та енергетики України, 2007. - Vi, 74 с. - (Нормативний документ Мінпаливенерго України. інструкція).</p>
Стандарти	<p>Графічні символи, що їх використовують на устаткуванні. Показчик та огляд (ISO 7000:2004, IDT) : ДСТУ ISO 7000:2004. - [Чинний від 2006-01-01]. - К. : Держспоживстандарт України 2006. - iV, 231 с. - (Національний стандарт України).</p> <p>Якість води. Словник термінів : ДСТУ ISO 6107-1:2004 - ДСТУ ISO 6107-9:2004. -</p>

	<p>[Чинний від 2005-04-01]. - К. : Держспоживстандарт України, 2006. - 181 с. - (Національні стандарти України).</p> <p>Вимоги щодо безпечності контрольно-вимірювального та лабораторного електричного устаткування. Частина 2-020. Додаткові вимоги до лабораторних центрифуг (EN 61010-2-020:1994, IDT) : ДСТУ EN 61010-2-020:2005. - [Чинний від 2007-01-01]. - К. : Держспоживстандарт України, 2007. - IV, 18 с. - (Національний стандарт України).</p>
Каталоги	<p>Межгосударственные стандарты : каталог : в 6 т. / [сост. Ковалева И. В., Павлюкова В. А. ; ред. Иванов В. Л.]. - Львов : НТЦ "Леонорм-стандарт, 2006- . - (Серия "Нормативная база предприятия").</p> <p>Т. 5. - 2007. - 264 с.</p> <p>Т. 6. - 2007. - 277 с.</p> <p>Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : каталог-довідник / [авт.-упоряд. М. Зобків та ін.]. - Львів : Новий час, 2003. - 160 с.</p> <p>Університетська книга : осінь, 2003 : [каталог]. - [Суми : Унів. кн., 2003]. - 11 с.</p> <p>Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Горницкая И. П., Ткачук Л. П. - Донецк : Лебедь, 2005. - 228 с.</p>
Бібліографічні показники	<p>Куц О. С. Бібліографічний показник та анотації кандидатських дисертацій, захищених у спеціалізованій вченій раді Львівського державного університету фізичної культури у 2006 році / О. Куц, О. Вацеба. - Львів : Укр. технології, 2007. - 74 с.</p> <p>Систематизований показник матеріалів з кримінального права, опублікованих у Віснику Конституційного Суду України за 1997-2005 роки / [уклад. Кириць Б. О., Потлань О. С.]. - Львів : Львів. держ. ун-т внутр. справ, 2006. - 11 с. - (Серія: Бібліографічні довідники ; вип. 2).</p>
Дисертації	<p>Петров П.П. Активність молодих зірок сонячної маси: дис. ... доктора фіз.-мат. наук : 01.03.02 / Петров Петро Петрович. - К., 2005. - 276 с.</p>
Автореферати дисертацій	<p>Новосад і.Я. Технологічне забезпечення виготовлення секцій робочих органів гнучких гвинтових конвеєрів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.02.08 "Технологія машинобудування" / і. Я. Новосад. - Тернопіль, 2007. - 20, [1] с.</p> <p>Нгуен Ші Данг. Моделювання і прогнозування макроекономічних показників в системі підтримки прийняття рішень управління державними фінансами : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. техн. наук : спец. 05.13.06 "Автоматиз. системи упр. та прогрес. інформ. технології" / Нгуен Ші Данг. - К., 2007. - 20 с.</p>
Авторські свідоцтва	<p>1. А. с. 1007970 СССР, МКИ³ В 25 J 15/00. Устройство для захвата неориентированных деталей типа валов / В. С. Ваулин, В. Г. Кемайкин (СССР). - № 3360585/25-08 ; заявл. 23.11.81 ; опубл. 30.03.83, Бюл. № 12.</p>
Патенти	<p>1. Пат. 2187888 Российская Федерация, МПК⁷ Н 04 В 1/38, Н 04 J 13/00. Приемопередающее устройство / Чугаева В.И.; заявитель и патентообладатель Воронеж. науч.-исслед. ин-т связи. - № 2000131736/09 ; заявл. 18.12.00 ; опубл. 20.08.02, Бюл. № 23 (П ч.).</p>
Частина книги, періодичного, продовжуваного видання	<p>Козіна Ж. Л. Теоретичні основи і результати практичного застосування системного аналізу в наукових дослідженнях в області спортивних ігор / Ж. Л. Козіна // Теорія та методика фізичного виховання. - 2007. - № 6. - С. 15-18, 35-38.</p> <p>Гранчак Т. інформаційно-аналітичні структури бібліотек в умовах демократичних перетворень / Тетяна Гранчак, Валерій Горовий // Бібліотечний вісник. - 2006. - № 6. - С. 14-17.</p>

	<p>Валькман Ю. Р. Моделирование НЕ-факторов - основа интеллектуализации компьютерных технологий / Ю. Р. Валькман, В. С. Быков, А. Ю. Рыхальский // Системні дослідження та інформаційні технології. - 2007. - № 1. - С. 39-61.</p> <p>Ма Шуїн Проблеми психологічної підготовки в системі фізкультурної освіти / Ма Шуїн // Теорія та методика фізичного виховання. - 2007. - № 5. - С. 12-14.</p> <p>Регіональні особливості смертності населення України / Л. А. Чепелевська, Р. О. Моїсеєнко, Г. і. Баторшина [та ін.] // Вісник соціальної гігієни та організації охорони здоров'я України. - 2007. - № 1. - С. 25-29.</p> <p>Валова і. Нові принципи угоди Базель ii / і. Валова ; пер. з англ. Н. М. Середи // Банки та банківські системи. - 2007. - Т. 2, № 2. - С. 13-20.</p> <p>Зеров М. Поетична діяльність Куліша // Українське письменство ХІХ ст. Від Куліша до Винниченка : (нариси з новітнього укр., письменства) : статті / Микола Зеров. - Дрогобич, 2007. - С. 245-291.</p> <p>Третьяк В. В. Возможности использования баз знаний для проектирования технологии взрывной штамповки / В. В. Третьяк, С. А. Стадник, Н. В. Калайтан // Современное состояние использования импульсных источников энергии в промышленности : междунар. науч.-техн. конф., 3-5 окт. 2007 г. : тезисы докл. - Х., 2007. - С. 33.</p> <p>Чорний Д. Міське самоврядування: тягарі проблем, принади цивілізації / Д. М. Чорний // По лівий бік Дніпра: проблеми модернізації міст України : (кінець ХІХ-початок ХХ ст. / Д. М. Чорний. - Х., 2007. - Розд. 3. - С. 137-202.</p>
Електронні ресурси	<p>Богомольний Б. Р. Медицина екстремальних ситуацій [Електронний ресурс]] : навч. посіб. для студ. мед. вузів III-IV рівнів акредитації / Б. Р. Богомольний, В. В. Кононенко, П. М. Чуєв. - 80 Min / 700 MB. - Одеса : Одес. мед. ун-т, 2003. - (Бібліотека студента-медика) - 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) ; 12 см. - Систем. вимоги: Pentium ; 32 Mb RAM ; Windows 95, 98, 2000, XP ; MS Word 97-2000.- Назва з контейнера.</p> <p>Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс] : за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. ком. статистики України ; ред. О. Г. Осауленко. - К. : CD-вид-во "Інфодиск", 2004. - 1 електрон. опт. диск (CD-ROM) : кольор. ; 12 см. - (Всеукр. перепис населення, 2001). - Систем. вимоги: Pentium-266 ; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. - Назва з титул. екрану.</p> <p>Бібліотека і доступність інформації у сучасному світі: електронні ресурси в науці, культурі та освіті : (підсумки 10-ї Міжнар. конф. "Крим-2003") [Електронний ресурс] / Л. Й. Костенко, А. О. Чекмарьов, А. Г. Бровкін, і. А. Павлуша // Бібліотечний вісник - 2003. - № 4. - С. 43. - Режим доступу до журн. : http://www.nbuv.gov.ua/articles/2003/03klinko.htm</p>

Допоможні завдання для авторів кваліфікаційних робіт з психології

Завдання 1. Студентам пропонується підготувати розгорнуті відповіді на наступні запитання:

1. Що мне відоме про те, що я хочу досліджувати?
2. Що мені вдалося вже прочитати в сучасній науковій літературі?
3. Чому проблема дослідження актуальним і є важливим?
4. Хто ще наголошує саме на актуальності цієї теми?
5. Хто працював над цією проблемою раніше?
6. Що я реально хочу зробити?
7. Про що я хотів би написати?
8. Що я реально хочу знайти?
9. Хто робив ще зробив щось подібне?
10. Як ці досягнення можливо адаптувати для вашого дослідження?
11. Які є розриви або білі плями у попередніх дослідженнях?
12. Хто може використовувати результати вашого дослідження?
13. Які саме результати можуть використовувати іншим?
14. У чому полягає мій вклад в розробку проблеми?
15. На яке питання дає відповідь моє дослідження?

Завдання 2. Студентам пропонується закінчити наступні вислови (не менш 50 слів).

- 2.1. Проблема, що мною досліджується полягає в _____
- 2.2. Цю проблему досліджували такі автори, як _____
- 2.3. Вони стверджують, що (до 25 слів для кожного з авторів) _____
- 2.4. Зміст дискусії полягає у тому, що _____
- 2.5. Основні напрями дослідження цієї проблеми _____
- 2.6. Основна ідея моєї роботи _____

2.7. Мій особистісний внесок _____

2.8. Оригінальність та новизна моєї роботи полягає в тому _____

2.9. Результати мого дослідження будуть корисними для _____

2.10. Напрямки подальшого дослідження цієї проблеми _____